

Hinni Hämäläinen, Hanna Kuitunen ja Sirpa Marttinen

”RIITTÄVÄSTI KYSYTTÄVÄÄ, EI TARVITA MUUTA”

Mielenterveyden edistämisen
erikoistumisopintojen palautelomakkeen
muokkaaminen ja testaaminen

Opinnäytetyö
Hoitotyön koulutusohjelma

Maaliskuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Opinnäytetyön päivämäärä 23.3.2010	
Tekijä(t) Hinni Hämäläinen, Hanna Kuitunen ja Sirpa Marttinen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja	
Nimeke ”Riittävästi kysyttävää, ei tarvita muuta” Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen palautelomakkeen muokkaaminen ja testaaminen.			
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli muokata palautelomake Mikkelin ammattikorkeakoulun mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin soveltuvaksi. Palautelomake pohjautuu Laurea-ammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä laadittuun mittariin. Tavoitteena oli muokata helposti ja nopeasti vastattava elektroninen palautelomake, joka antaa täsmällistä tietoa erikoistumisopintojen vaikutuksista ammatilliseen kehittymiseen. Palautelomakkeen muokausprosessiin kuuluu olennaisena osana kyselyn esitestaus. Muokkaamamme kyselylomake testattiin mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot päättävällä 13 opiskelijan ryhmällä. Testiryhmän tehtävänä oli arvioida palautelomakkeen sisältöä, väittämien ymmärrettävyyttä ja selkeyttä sekä palautelomakkeen tarkoituksenmukaisuutta. Vastatessaan mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen palautekyselyyn ryhmä antoi palautetta suorittamistaan opinnoista.</p> <p>Opinnäytetyössämme käsittelemme mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoja, niiden tavoitteita, opetusmenetelmiä ja keskeisiä teemoja. Kuvaamme myös palautelomakkeen muokaus- ja esitestausprosessia. Teoriatiedon ohessa tuomme esiin kyselyyn vastanneiden kokemuksia erikoistumisopinnoista. Näin hyödynnämme autenttista kokemuksellista tietoa teoriatiedon peilaajana. Palautekyselyyn vastanneet opiskelijat olivat tyytyväisiä erikoistumisopintojen sisältöön ja käytettyihin opetusmenetelmiin. He kokivat erikoistumisopintojen vaikuttaneen ammatilliseen kehittymiseensä, mitä voidaan pitää erikoistumisopintojen tärkeimpänä tavoitteena. Erikoistumisopinnot kehittivät yhteistoiminnallisia taitoja, luovuutta ja kykyä toimia yhteiskunnallisissa muutoksissa. Myös elinikäisen oppimisen merkitys sisäistettiin.</p> <p>Esitestauksessa saatujen arviointien perusteella muokattua palautelomaketta voidaan pitää onnistuneena. Kyselyyn vastaaminen oli yksinkertaista ja väittämiä pidettiin tarkkoina ja ymmärrettävinä. Kyselyn katsottiin sisältävän erikoistumisopintojen keskeisimmät aihealueet, joten sitä voidaan pitää sisällöltään kattavana. Palautelomakkeesta voidaan erottaa kaksi osiota, joista ensimmäistä voidaan hyödyntää Mikkelin ammattikorkeakoulussa järjestettävissä haavahoidon ja avannehoidon erikoistumisopinnoissa. Osio perustuu käytettävien opetusmenetelmien sekä erikoistumisopintojen yleisten tavoitteiden saavuttamisen arviointiin. Palautekyselyn pääpaino on kuitenkin mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen aihealueissa.</p>			
Asiasanat (avainsanat) Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot, palaute, kyselylomake, esitestaus			
Sivumäärä 36+11	Kieli Suomi	URN	
Huomautus (huomautukset liitteistä)			
Ohjaavan opettajan nimi Paula Mäkeläinen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin ammattikorkeakoulu, terveysalan laitos	

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis	
Author(s) Hinni Hämäläinen, Hanna Kuitunen and Sirpa Marttinen		Degree programme and option Degree Programme in Nursing, Nurse	
Name of the bachelor's thesis Questionnaire Revision and Testing: Revision and Testing of a Feedback Questionnaire for Specialization Studies of Mental Health Promotion			
Abstract <p>The purpose of this Bachelor's thesis was to revise a feedback questionnaire so that it could be applied to specialization studies of mental health promotion at Mikkeli University of Applied Sciences. The feedback questionnaire is based on an indicator drawn up in a Master's thesis at Laurea University of Applied Sciences. The aim was to revise the questions of an electronic feedback questionnaire so it could be answered easily and quickly and which would provide exact information on how specialization studies affect vocational development.</p> <p>The questionnaire was drawn up by us and tested by a group of 13 students who were finishing their studies specializing in mental health promotion. A pretest is an essential part of the process of revising the feedback questionnaire. The test group was to assess the contents of the feedback questionnaire, the clarity and comprehensibility of the statements as well as the appropriateness of the questionnaire. In responding to the feedback questionnaire for specialization studies of mental health promotion, the group provided feedback on the studies they had performed. In our graduate thesis, we describe the process of revising and pre-testing the feedback questionnaire. In addition to theoretical knowledge, we also introduce the experiences the respondents had gained of the specialization studies.</p> <p>The questionnaire was satisfactory as far as the contents of the specialization studies and the teaching methods were concerned. The respondents felt that the specialization studies had affected their vocational development, which can be considered the most important goal of these studies. They also believed that the specialization studies developed cooperative skills, creativity and ability to function amid social changes. Moreover, they felt that the importance of life-long learning had been internalized. The results show the questionnaire was a success. It was easy to answer the questionnaire, and the statements were considered exact and comprehensible. The questionnaire was seen as incorporating the most central themes of the specialization studies, and its contents were comprehensive. The questionnaire can be divided into two parts, the first of which can be utilized in studies organized at Mikkeli University of Applied Sciences and specializing in wound and fistula care. This segment is based on evaluating the teaching methods used and on estimating how well the general objectives of the specialization studies have been reached. However, the main emphasis of the second part focuses on the themes of the mental health promotion specialization studies.</p>			
Subject headings, (keywords) specialization studies of mental health promotion, feedback, questionnaire, pretesting			
Pages 36+11	Language	URN	
Remarks, notes on appendices			
Tutor Paula Mäkeläinen		Bachelor's thesis assigned by Mikkeli University of Applied Sciences, Health Professions	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OPISKELIJOIDEN PALAUTE OSANA ERIKOISTUMISOPINTOJEN LAADUNVALVONTAA	2
3	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	3
3.1	Muokattavan kyselyn esittely	3
3.2	Kyselylomakkeen muokkaamisprosessi	4
4	MIELENTERVEYDEN EDISTÄMISEN ERIKOISTUMISOPINNOT	7
4.1	Erikoistumisopintojen yleiset tavoitteet	8
4.1.1	Asiantuntijuuden syventäminen.....	9
4.1.2	Moniammatillinen yhteistyö	10
4.1.3	Elinikäinen oppiminen oman asiantuntijuuden kehittämisessä	11
4.1.4	Yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteet.....	12
4.2	Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa esiintyviä teemoja ..	13
4.2.1	Mielenterveyden edistäminen	13
4.2.2	Eettisyys ja reflektiivisyys	14
4.2.3	Dialogisuus	16
4.2.4	Luovuuden merkitys mielenterveystyössä.....	16
4.2.5	Yhteisöllisyys ja voimaantuminen.....	17
4.2.6	Kriisityö	18
4.3	Erikoistumisopintojen opetusmenetelmät.....	19
5	KYSELYLOMAKKEEN ESITESTAUUS JA SEN MUOKKAAMINEN LOPULLISEEN MUOTOON.....	23
5.1	Esitestaus ja siitä saatu palaute	23
5.2	Kyselylomakkeen muokkaaminen lopulliseen muotoon	26
5.3	Valmiin kyselylomakkeen luotettavuuden arviointi	28
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Terveysalalla tarvitaan laajasti asiantuntemusta ja erityisosaamista. Tähän tarpeeseen vastatakseen Mikkelin ammattikorkeakoulu järjestää haavahoidon, avanhoidon ja mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoja. Jotta opinnoissa pystyttäisiin huomioimaan työelämässä tarvittavia tietoja, taitoja ja valmiuksia, on opintoja kehitettävä jatkuvasti. Opiskelijoilta saatu palaute on tärkeää arvioitaessa opintojen tarkoituksenmukaisuutta, vaikutuksia sekä kehittämistarpeita. Palautteen saamisen apuvälineeksi olemme opinnäytetyönämme muokanneet kyselylomakkeen mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen arviointiin. Kirjallisessa työssä kuvaamme tätä muokausprosessia, johon olennaisena osana kuuluu myös esitestaus. Muokattu kyselylomake testattiin mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot päättävällä opiskelijaryhmällä.

Palautekysely pohjautuu osittain Höltän ja Juntusen (2008) laatimaan lomakekyselyyn ja sitä täydentäneisiin ryhmähaastattelukysymyksiin. Niiden avulla selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoista. Tekstissä käytämme Höltän ja Juntusen lomakekyselystä ja ryhmähaastattelukysymyksistä yhteisnimitystä kysely. Muokkaamamme palautekysely painottuu Höltän ja Juntusen kyselyn tavoin mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin. Olemme kuitenkin rakentaneet kyselylomakkeen siten, että sitä voidaan hyödyntää myös haavahoidon ja avanhoidon erikoistumisopinnoissa yhteisten tavoitteiden toteutumisen ja käytettyjen opetusmenetelmien arvioinnin osalta. Näihin liittyvät osiot olemme itse laatineet opetussuunnitelmien pohjalta.

Opinnäytetyössämme taustoitamme kirjallisuuteen viitaten niitä aihepiirejä, joita kyselylomakkeessa pyydetään arvioimaan. Kuvaamme lyhyesti erikoistumisopintojen yleisten tavoitteiden ydinasioita, opinnoissa käytettäviä opetusmenetelmiä sekä mielenterveyden edistämiseen mielestämme keskeisesti liittyviä teemoja. Sen sijaan, että esittelisimme, mitä näistä teemoista opetetaan, pyrimme perustelemaan, miksi niitä opetetaan. Tämä näkökulma esiintyy tekstissä implisiittisesti, tekstin sisäisesti. Lisäksi kuvaamme esitestauksessa esiin tulleita opiskelijoiden kokemuksia erikoistumisopinnoista.

Luvussa 4.2 ”Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa esiintyviä teemoja” käsiteltävien aiheiden valinnassa olemme hyödyntäneet ryhmämme jäsenen kokemuksia Mikkelissä aiemmin toteutetuista samansisältöisistä erikoistumisopinnoista. Tämän vuoksi emme ole poimineet aiheita suoraan opetussuunnitelmasta, vaan valintaan on vaikuttanut kokemus niiden merkityksellisyydestä opinnoissa.

2 OPISKELIJOIDEN PALAUTE OSANA ERIKOISTUMISOPINTOJEN LAADUNVALVONTAA

Opiskelijoiden rooli opetuksen laadunarvioinnissa on noussut entistä keskeisemmäksi, sillä on huomattu, että heillä on asiantuntijuutta, jota kannattaa hyödyntää. Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulu luonnehtii opiskelijaa laadun arvioijana seuraavasti: ”Opiskelijat ovat itse parhaita asiantuntijoita kertomaan, millaista laadukas ja tarkoituksenmukainen opetus on. Ilman opiskelijoiden mielipiteiden kuulemista ei laadunarviointia voida viedä suuntaan, jossa oppiminen ja opiskelijälähtöisyys on kaiken ydin. Kun perimmäisenä tarkoituksena on ymmärtävä oppiminen, pitää opiskelijoiden äänen kuulua sen toteamiseksi, onko koulu onnistunut edesauttamaan oppimista.” (Alaniska & Karjalainen 2006.) Toisaalta palautteen antaminen myös kehittää opiskelijan omia arviointitaitoja (Flinders University 2007).

Laadun parantamisen keskeisiä keinoja ovat opiskelijan kuunteleminen ja huomioiminen. Opettajien keräämä opintojaksopalaute on yleinen opiskelijoiden tapa arvioida opetuksen laatua. Palaute on tärkeää myös opetuksen kehittämisen kannalta. Paras tapa kehittää opetuksen laatua on keskittyä niihin tekijöihin, jotka edistävät tai estävät oppimista. Tyytyväisyystulokset tai pelkkä numeerinen arviointi antavat harvoin viitteitä siitä, miten opetusta tulisi kehittää, jotta oppiminen parantuisi. (Alaniska & Karjalainen 2006.) Opintojaksopalautetta kerätessä tulee keskittyä erityisesti opintojakson sisältöön ja oppimistuloksiin. Näiden lisäksi on huomioitava erilaiset oppimisprosessit ja -menetelmät. Saadun palautteen rakentavuuteen voidaan vaikuttaa selventämällä opiskelijoille palautteen käyttötarkoitus ja merkitys. Opiskelijoiden vastaamismotivaatioon vaikuttavat niin palautteen keräämisen ajankohta kuin aihekin. (Flinders University 2007.)

Koulutuksen keskeinen laatutyön väline Mikkelin ammattikorkeakoulussa on laaja yhteinen palautteenkeruujärjestelmä. Opiskelijoille tehdään mittaussuunnitelman mukaisesti Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisiä kyselyjä, kuten tulo- ja lähtökysely. Lisäksi opintojaksoista kerätään opintojaksopalaute. Palautteen hyödyntäminen koulutuksen ja toiminnan parantamisessa on osa normaalia suunnittelu- ja kehittämistoimintaa. Koulutuksen, opetuksen ja ohjauksen laadunarviointi onkin jatkuvaa työtä. (Antikainen ym. 2006; Mikkelin ammattikorkeakoulu 2009.)

Opiskelijoilta saatu palaute on erikoistumisopintojen kehittämistyön kannalta olennaista. Opiskelijoille suunnatun palautekyselyn avulla voidaan toistuvasti arvioida erikoistumisopintojen sisällön tarkoituksenmukaisuutta ja opetuksen järjestelyjä.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on

1. Muokata kyselylomake Höltän ja Juntusen laatiman kyselyn pohjalta Mikkelin ammattikorkeakoulun mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin soveltuvaksi.
2. Esitestata muokattu kyselylomake.
3. Kuvata opiskelijoiden esitestauksessa antamaa palautetta mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoista vuodelta 2009.

3.1 Muokattavan kyselyn esittely

Hölttä ja Juntunen (2008) ovat opinnäytetyössään (ylempi ammattikorkeakoulututkinto) selvittäneet mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot suorittaneiden kokemuksia erikoistumisopinnoista sekä opintojen vaikutuksia ammatilliseen kehittymiseen. Tutkimusaineisto kerättiin 38 opiskelijalta ja neljältä opettajalta Pirkanmaan ja Mikkelin ammattikorkeakouluissa syksyn 2007 ja kevään 2008 välisenä aikana. Tutkimuksen aineisto kerättiin strukturoidulla elektronisella lomakkeella ja ryhmähaastattelulla. Hölttä ja Juntunen ovat hyödyntäneet lomakkeen laadinnassa Laurea-ammattikorkeakoulun kriisityön erikoistumisopintojen arvioinnissa käytettyä lomaketta.

Höltän ja Juntusen tutkimuksessa käytetty e-lomakekysely (liite1) sisältää 23 kysymystä, joista 18:aan vastataan kouluarvosana-asteikolla 4–10. Kysymyksiin 1–14 pyydetään vastaamaan kahdesta näkökulmasta seuraavasti: Ensin opiskelija arvioi, minkälaiset hänen tietonsa/valmiutensa kysytyistä asioista ovat olleet ennen opintoja. Tämän jälkeen hän arvioi näitä tietojaan/valmiuksiaan opintojen päätyttyä. Kysymykset on laadittu muotoon ”millaiseksi arvioit valmiutesi/kykysi?” Arviota pyydetään muun muassa mielenterveyden edistämisen osaamisesta ja ymmärtämisestä, mielenterveysongelmien tunnistamisesta, kriisi- ja ryhmätyötaidoista sekä terapeuttien menetelmien hallinnasta.

Kysymyksillä 15–18 selvitetään koulutuksen vaikuttavuutta seuraaviin asioihin: koulutuksessa saadun tiedon hyödyntäminen työyhteisössä, ammatillinen kehittyminen, eettinen osaaminen sekä halu vaikuttaa yhteiskunnallisesti mielenterveyden edistämiseksi. Lisäksi lomakkeessa on viisi avointa kysymystä, joiden sisältönä on erikoistumisopintojen ammatillinen hyöty, oppimismenetelmien arviointi ja yleiset kehittämis ehdotukset. Lomakekyselyjen pohjalta Hölttä ja Juntunen ovat laatineet 16 ryhmähaastattelukysymystä, joiden avulla on mahdollisuus tarkentaa lomakekyselyn vastauksia. Sisällöltään ryhmähaastattelukysymykset käsittelevät opetusmenetelmiä, opintojen hyödyntämistä tulevaisuudessa ja erikoistumisopintojen kehittämis ehdotuksia.

3.2 Kyselylomakkeen muokkaamisprosessi

Koska kyselylomakkeen rakentaminen alkaa tutustumalla kyselyn kohteena olevaan ilmiöön, olemme perehtyneet muun muassa menetelmäkirjallisuuteen, mielenterveyden edistämistä käsitteleviin lähteisiin sekä erikoistumisopintojen opetussuunnitelmiin. On ollut tärkeää määrittää, mistä asioista tietoa palautekyselyllä halutaan. Tutkimuksen onnistuminen perustuu esitettyihin kysymyksiin, joten kysymykset on muotoiltava huolellisesti. Mikäli tekijä ja vastaaja ajattelevat kysymyksestä eri tavalla, aiheuttaa se vääristyneitä tuloksia. Kysymysten on oltava selkeitä, täsmällisiä ja vain yhdellä tapaa ymmärrettäviä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Kysymyksissä on käytettävä sellaisia termejä, että vastaaja ne ymmärtää. (Aaltola & Valli 2007, 102–103; Krause & Kiikkala 1996, 113–117.) Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin muokattu kyselylomake sisältää kyseiseen aiheeseen liittyvää terminologiaa. Oletuksena kuitenkin on, että

erikoistumisopinnot suorittanut ymmärtää termit, koska väittämässä esitetyt asiat on poimittu suoraan erikoistumisopintojen keskeisistä aihealueista.

Kirjallisuuden mukaan lomakekyselytutkimuksella voidaan kerätä tietoja muun muassa tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Kyselyn tarkoituksena on pyytää arviointeja tai perusteluja kysytystä ilmiöstä. Tässä tapauksessa pyydetään arviota erikoistumisopintojen toteutuksesta ja vaikutuksista ammatilliseen kehittymiseen. Lomakekysely on tehokas aineistonkeräämismuoto, koska se säästää tutkijan aikaa ja vaivaa. Sen avulla voidaan helposti kerätä laajakin aineisto. Myös aikataulu ja kustannukset ovat melko tarkasti arvioitavissa. Kyselyllä kerätyn tiedon käsittelyyn on kehitetty valmiita analyysitapoja ja raportointimuotoja. (Hirsjärvi ym. 2005; Vilkkä 2007, 17.) Tämä on tärkeää etenkin toistettavia kyselyjä ja laajoja aineistoja käsiteltäessä.

Kolme tyypillisintä kyselylomakkeen kysymysmuotoa ovat avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkoihin perustuvat kysymykset (Hirsjärvi ym. 2005). Mikkelin ammattikorkeakoulun mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin muokkaamamme kyselylomake sisältää asteikkoon perustuvia kysymyksiä. Tällaisessa kysymystyypissä esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee sen vaihtoehdon, joka kuvaa parhaiten senhetkistä tilannetta. Monivalintakysymysten ja asteikkoihin perustuvien kysymysten hyöty on se, että niistä saadaan selkeitä vastauksia ja vastauksia on helppo käsitellä ja analysoida tietokoneella. Kysymykset ovat myös vastaajalle helpompia, koska väittämästä tulee selvästi ilmi, mistä asiasta palautetta halutaan. (Hirsjärvi ym. 2005.)

Muokkaamassamme kyselylomakkeessa on myös kaksi avointa kysymystä. Avoimessa kysymyksessä esitetään kysymys, ja vastaaja kirjoittaa vapaamuotoisen vastauksen. Avoimen kysymyksen etuna on, että se sallii vastaajan ilmaista itseään omin sanoin ja vastauksista voi tunnistaa motivaatioon ja tunteisiin liittyviä seikkoja. Jos asteikkoihin perustuvissa kysymysten vastauksissa on poikkeavuuksia, avointen kysymysten vastaukset voivat auttaa niiden tulkinnassa. (Hirsjärvi ym. 2005.) Avoimet kysymykset antavat palautekyselyssä mahdollisuuden pohtia laajemmin erikoistumisopintoja kokonaisuutena: Mikä opinnoissa on ollut parasta ja mitä voisi kehittää.

Hyvälle kyselylle ominaista on selkeä ja houkutteleva ulkoasu (Hirsjärvi ym. 2005). Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen palautekysely toteutetaan e-lomakekyselynä Webropol-alustalla, joten se määrittää pitkälti kyselyn ulkomuodon. Olemme jäsentäneet kyselylomaketta väliotsikoin, jotka kuvaavat kysyttyjä asioita. Palautekyselyn vastaamismukavuutta lisäävät selkeät ja yksitulkintaiset vastausohjeet. Muokkaamamme kyselylomake sisältää 31 väittämää ja 2 avointa kysymystä. Voidaan arvioida, että vastaaminen vie alle 20 minuuttia, mikä on usein määritelty vastaamiseen tarvittavan ajan enimmäiskestoksi. Toinen huomioitava asia kyselyn pituutta mietittäessä on, että liian lyhyttä kyselyä ei pidetä tärkeänä ja vastaamisprosentti voi sen vuoksi jäädä pieneksi. (Aaltola & Valli 2007, 102–103; Krause & Kiikkala 1996, 113–117.) Erikoistumisopintojen kyselylomake on muokattu edellä esiteltyjä periaatteita noudattaen. Esitestauksessa arvioidaan kyselylomakkeen muotoilun onnistumista ja väittämien ymmärrettävyyttä sekä vastaamiseen kuluva aikaa. Esitestausta käsitellään opinnäytetyömme luvussa 5.

Tavoitteenamme oli muokata Höltän ja Juntusen kyselyn perusteella yksinkertainen, selkeä ja käytännöllinen kyselylomake, jota voidaan käyttää toistuvasti mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen arvioinnissa. Höltän ja Juntusen kyselystä olemme poimineet ne kysymykset, jotka käsittelevät erikoistumisopintojen keskeisimpiä sisältöjä tai ovat opintojen arvioinnin kannalta mielestämme merkityksellisiä. Kysymykset olemme muuttaneet väittämien muotoon. Kouluarvosana-asteikon (4–10) sijaan käytämme Likert-asteikkoa 1–4. Tällaista asteikkoa käytetään tyypillisesti subjektiivisen mielipiteen ilmaisemiseen niin että kysytystä asiasta ollaan enemmän tai vähemmän samaa tai eri mieltä (Metsämuuronen 2005). Vastausvaihtoehtoja on parillinen määrä, joten vastaajalta vaaditaan selkeä mielipide kysyttyyn asiaan. Vastaaja arvioi, onko väittämänä esitetty asia toteutunut 4=erittäin paljon, 3= paljon, 2=vähän, 1=ei lainkaan. Arvioinnissa 4 tarkoittaa suurinta tyytyväisyyttä ja 1 vähäisintä. Oman kokemuksemme mukaan vastaajan on helpompi hahmottaa tällainen järjestys, jossa tyytyväisyyden kasvaessa myös numeerinen arvo kasvaa. Arviointiasteikkomuutoksen teimme, koska kouluarvosana-asteikko on sisällöllisesti ongelmallinen. Kaikki eivät miellä kouluarvosana-asteikkoa samalla tavalla. Siitä heijastuu vastaajan oma koulumenestys eikä monikaan osaa käyttää kyseistä asteikkoa koko laajuudeltaan. Tämänkaltaisen arvolataus ei täytä hyvän mittauksen kriteerejä. (Vehkalahti 2009.)

Muokattu kyselylomake (liite 2) esitettiin mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot päättävällä opiskelijaryhmällä. Esitestauksessa opiskelijat vastasivat palautekyselyyn opiskeluun liittyvien kokemustensa pohjalta ja arvioivat samalla kyselyn toimivuutta. Saadun palautteen mukaan lomaketta muokattiin edelleen.

4 MIELENTERVEYDEN EDISTÄMISEN ERIKOISTUMISOPINNOT

Tässä luvussa käsittelemme mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen tavoitteita, asiasisältöjä ja opetusmenetelmiä. Taustoitamme aihepiirejä lähdekirjallisuuden avulla, mutta tuomme esiin myös muokkaamaamme palautekyselyyn vastanneiden kokemuksia aiheista (liite 5). Näin voimme hyödyntää kyselystä saatua autenttista kokemuksellista tietoa teorian tiedon peilaajana ja toisaalta esittää kyselyn tuloksia tiiviisti asiayhteyksissään.

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot ovat laajuudeltaan 30 opintopistettä. Ne muodostuvat kaikille yhteisistä opinnoista sekä valinnaisista opinnoista, jotka opiskelija valitsee oman mielenkiinnon ja oppimistarpeen mukaan. Työelämälähtöinen tutkimusprojekti tai kehittämishanke kuuluu osaksi opintoja. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot koostuvat seuraavista opintojaksoista: Oppimisprosessia tukevat opinnot (2op), kokemuksellinen mielenterveys ja sen dynaamisuus (3op), asiakas-, potilas-, perhe- ja yhteisölähtöiset mielenterveyden edistämisen menetelmät (10 op), mielenterveyden edistämisen haasteet ja vaikuttaminen (2 op), kehittämistehtävä (8op), valinnaiset opinnot (5op). (Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009, 14.)

Opiskelu ammatillisissa erikoistumisopinnoissa on aikuisopiskelua. Aikuisopiskeluun sopii ajatus opiskelijasta aktiivisena toimijana, joka hyödyntää aiemmin oppimaansa ja kokemaansa. Aktiiviseen oppimiseen liitetään opiskelijan itsenäinen tiedon hankinta, kriittisyys, luovuus ja kyky konstruoida tietoa. (Ojanen 2006.) Tätä kokemuksen aktiivista hyödyntämistä osoittavat palautekyselyn vastaukset kysymykseen ”Mikä on ollut parasta mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa?” Moni kyselyymme vastanneista mainitsi kokemusten jakamisen ja sen kautta oppimisen olleen opintojen onnistuneimpia asioita. Erikoistumisopintojen toteutuksella pyritäänkin vastaamaan aikuisen oppijan tarpeisiin sisällöllisesti, menetelmällisesti ja rakenteellisesti.

Erikoistumisopinnot ovat monin tavoin työelämälähtöisiä. Ensinnäkin opintojen sisällöt kohdennetaan oppimistarpeisiin. Tätä tukee esimerkiksi kehittämistehtävän tekeminen, millä usein pyritään vastaamaan johonkin työpaikan kehittämistarpeeseen. Toisaalta työelämälähtöisyyttä edustaa se, että opinnot on mahdollista suorittaa työn ohessa. (Niikko 2000.) Palautekyselyn vastauksissa nämä näkökulmat nousivat esiin yhtenä opintojen parhaista asioista. Lisäksi opiskelu työn ohessa koettiin voimavaraksi työssä jaksamista ajatellen.

4.1 Erikoistumisopintojen yleiset tavoitteet

Ammatillisten erikoistumisopintojen yleiset tavoitteet ovat yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja kehittäviä. Yksilön kannalta erikoistumisopinnoissa pyritään vastaamaan muun muassa työelämän jatkuvasti muuttuviin pätevyysvaatimuksiin. Yhteisöllisyyden näkökulmasta pohditaan, miten ryhmän ja verkoston osaamista jakamalla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen osaamista. Tavoitteita voidaan tarkastella myös kehittämisen näkökulmasta: Yksilön ammatillinen kasvu ja yhteisöllinen dialogi auttavat havaitsemaan työelämän kehittämistarpeita ja toisaalta löytämään välineitä kehittämistyöhön. (Metsämuuronen 2001; Mezirow 1995; Ruohotie 2000.)

Ammattikorkeakouluasetuksessa 423/2005 ammatillisia erikoistumisopintoja kuvataan ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuviksi laajoiksi täydennyskoulutusohjelmiksi. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot on suunniteltu valtakunnallisiksi, mutta toteutuksessa ammattikorkeakoulut noudattavat omaa aluekehitysstrategiaa ja oman koulunsa pedagogista strategiaa (Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009). Yleisenä periaatteena kuitenkin on, että erikoistumisopinnot ovat korkeatasoisia, tuottavat uutta osaamista ja pätevyyttä sekä tukevat ammatillista asiantuntijuutta (Lonka & Vähäpassi 2001; Salminen 2003).

Mikkelin ammattikorkeakoulu järjestää mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen lisäksi myös avanhoidon ja haavahoidon erikoistumisopintoja. Näille kaikille erikoistumisopinnoille on laadittu omat tavoitteensa, mutta niistä on mahdollista löytää linjauksia, jotka ovat kaikille Mikkelissä järjestettäville terveysalan erikoistumisopinnoille yhteisiä. Tällaisia tavoitteita ovat:

- Opiskelija syventää asiantuntemustaan.
- Opiskelija toimii moniammatillisessa yhteistyössä ja verkostoituvassa hoitoympäristössä.
- Opiskelija oppii tarkastelemaan terveydenhuollon muuttuvaa toimintakenttää ja ymmärtää yhteiskunnallisten muutosten asettamat haasteet hoitotyön käytännön kehittämiseksi.
- Opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen oman asiantuntijuuden jatkuvan kehittämisen lähtökohdaksi.
- Opiskelija osaa kehittää potilaiden hoitotyötä ja omaa ammattitaitoaan yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Yleisistä tavoitteista olemme poimineet muutamia ydinasioita, joita tarkastellaan luvuissa 4.1.1–4.1.4.

4.1.1 Asiantuntijuuden syventäminen

Asiantuntijuuden syventäminen on erikoistumisopintojen keskeinen tavoite. Tässä terveystieteen asiantuntijuutta tarkastellaan näkökulmasta, jossa sen katsotaan muotoutuvan paitsi korkeatasoisesta koulutuksesta myös käytännön kokemuksesta. Toimintaympäristön muutokset ja muutosten vaikutukset työn luonteeseen ja työtehtäviin asettavat haasteita asiantuntijuuden kehittymiselle (Ruohotie 2000). Asiantuntijuutta ei nähdäkään saavutettuna ominaisuutena, vaan jatkuvaan oppimiseen ja kehittymiseen liittyvänä toimintatapana (Kuoppamäki 2008). Asiantuntijaksi kehittymistä kuvaa esimerkiksi Bennerin (1989) vaihemalli, joka sisältää kehittymisen aloittelijasta asiantuntijaksi. Benner jakaa kehittymisen viiteen vaiheeseen, joista ensimmäisessä ihminen on aloittelija, sen jälkeen edistynyt aloittelija, myöhemmin pätevä, taitava ja lopulta asiantuntija.

Asiantuntijuuden ja ammatillisuuden kehittämisprosessissa reflektiolla on tärkeä merkitys. Reflektiolla tarkoitetaan oman toiminnan ja sen perusteiden ja seuraamusten kriittistä arviointia ja pohtimista. (Ruohotie 2000.) Nyky-yhteiskunta asettaa vaatimuksia jatkuvaan oppimiselle, ammatilliselle kasvulle ja asiantuntijuuden uudistamiselle. Reflektiivinen asiantuntija tuo julki työnsä tietoperustaa ja suhtautuu siihen kriittisesti. Tällaiselle asiantuntijalle on ominaista kyky aktiiviseen muutoksenhallintaan ja joustavuuteen. (Eteläpelto 1992, 11.)

Asiantuntijuutta kuvataan myös osaamisena. Osaaminen terveystalalla nähdään hyvin laajasti, sillä siihen kuuluvat niin teoreettiset kuin käytännölliset ja yksilölliset kuin yhteisöllisetkin ulottuvuudet. (Kuoppamäki 2008.) Yksilön asiantuntijuuden lisäksi tarvitaan jaettua asiantuntijuutta eli kykyä jakaa oppimaansa toisille ja oppia toisilta (Auvinen ym. 2005, 52). Yhteistyöosaaminen sisältää toisen asiantuntijuuden arvostamisen ja siihen luottamisen ajatuksen. Yhteistyöhön kuuluu myös valmius soveltaa ja jakaa tietoa sekä rakentaa uutta integroitua tietoa. (Isoherranen ym. 2008.) Esitestauksessa kyselyyn vastanneet kokivat erikoistumisopintojen syventäneen heidän asiantuntemustaan joko erittäin paljon tai paljon. Asiantuntijuuden kehittymistä koskeva tavoite on siten toteutunut hyvin.

4.1.2 Moniammatillinen yhteistyö

Työryhmien moniammatillisuus on tärkeää nykyisessä yhteiskunnassa, jossa tietoa tuotetaan paljon ja tietopohja uusiutuu ja monipuolistuu jatkuvasti (Pihlaja & Kuusmin 1998, 265). Yksilön ei oleteta hallitsevan kaikkia työssä tarvittavia osaamisalueita, vaan koulutuksen tavoitteena on, että henkilö osaa tulevaisuudessa toimia moniammatillisen tiimin jäsenenä (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2004, 14). Jo opiskeluryhmät ovat usein moniammatillisia: esimerkiksi mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa opiskelevilla on erilaisia työkokemuksia yleensä useiden vuosien ajalta, joten osaaminen on hyvin monipuolista. Opiskelijoiden moniammatillisuus voi saada aikaan keskustelua, joka luo pohjaa uuden oppimiselle ja opiskeltavien ilmiöiden syvälliselle ymmärtämiselle.

Jotta yksilön terveydelliset ja sosiaaliset tarpeet pystytään turvaamaan, tarvitaan eri ammattikuntien ja sektoreiden rajat ylittävää yhteistyötä. Tämä eri ammattiryhmien osaaminen ja tieto käytetään asiakkaan hyväksi. Moniammatillinen yhteistyö voi saada aikaan toimivia ja käyttökelpoisia toimintatapoja, käynnistää toiminnan rakenteellisen uudistuksen ja toimia yhteisöllisen asiantuntijuuden kasvualustana. Yhdessä voidaan löytää ratkaisutapoja, joita mikään osapuoli ei yksin olisi oivaltanut. Työyhteisössä jokainen tuo tiimiin tietoja ja taitoja, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi päätöksenteossa. (Pihlaja & Kuusmin 1998, 265.)

Työntekijöiden yksilölliset yhteistyövalmiudet ovat yhteistyön ja moniammatillisen toiminnan edellytys, koska yhteistyö on yksilöiden välinen prosessi (Paukkunen

2003). Isoherranen (2005, 58–60) on listannut yhteistyöhön yksilöltä tarvittaviksi taidoiksi oman alan asiantuntijuuden, hyvät vuorovaikutustaidot, terveen ammatillisen itsetunnon, vastuullisuuden ja kärsivällisyyden. Moniammatillisen yhteistyön tarve kasvaa jatkuvasti, joten myös yksilön yhteistyötaitoja on hyvä kehittää toimivan yhteistyön turvaamiseksi ja parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Erikoistumisopinnot auttavat opiskelijaa toimimaan yhteistyössä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Erikoistumisopintojen palautekyselyyn vastanneista 13 henkilöstä kaikki kokivat yhteistyötaitojensa kehittyneen opintojen aikana vähintään jonkin verran. Seitsemän vastanneista koki hyötynensä yhteistyöosaamisen osalta opinnoista paljon, kolme erittäin paljon.

4.1.3 Elinikäinen oppiminen oman asiantuntijuuden kehittämisessä

Erikoistumisopintojen yhtenä tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen oman asiantuntijuuden jatkuvan kehittämisen lähtökohdaksi. Erään määritelmän mukaan elinikäisellä oppimisella tarkoitetaan inhimillisten voimavarojen kehittämistä yksilön omilla ehdoilla ja omalla vastuulla. Elinikäisen oppimisen tavoitteena on kehittää osaamista koko elämän ajan. Tässä yhteydessä osaamisella tarkoitetaan pätevyyttä ja koko osaamispotentiaalia, ei ainoastaan koulutuksen ansiosta karttuvia tietoja ja taitoja. Elinikäisen oppimisen prosessi voi ilmetä taitojen kehittymisenä, ymmärryksen lisääntymisenä, kykynä tulkita asioita ja ilmiöitä sekä kykynä suhtautua niihin uudella tavalla. Merkittävää elinikäisen oppimisen sisäistämisessä onkin huomioda, että se kattaa niin muodollisen koulutuksen kuin kaiken muunkin oppimisen. (Ojala 2000.)

Elinikäinen oppiminen antaa valmiuksia elää ja selviytyä muuttuvassa yhteiskunnassa sekä työelämän muutoksissa. (Ojala 2000.) Tulevaisuuden haasteita ovat esimerkiksi jatkuva kansainvälistyminen ja teknologian nopea kehitys. Myös rakenteelliset muutokset kuten ikääntyminen ja aluekehitys vaikuttavat työn luonteeseen ja sitä kautta osaamisvaatimuksiin. (Hautamäki 2001.) Kuoppamäki (2008) esittelee väitöskirjassaan Könnilän vuonna 1999 tekemän tutkimuksen, jossa tulevaisuuden osaamistarpeiksi on ennustettu muun muassa tehokkuus, innovatiivisuus, muutossopeutuvuus ja uusiutuva ammatillisuus. Nämä ovat ajankohtaisia nyt ja todennäköisesti myös tulevaisuudessa.

Palautekyselyyn vastanneet kokivat opintojen tukeneen yhteiskunnan muutossaasteissa selviytymistä, myös halu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kasvoi. Elinikäisen oppimisen merkitys ymmärrettiin niin ihmisen itsensä kuin työnkin kehittämisen kannalta.

4.1.4 Yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteet

Erikoistumisopintojen tavoitteena on yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteiden mukainen hoitotyön ja oman ammattitaidon kehittäminen. Periaatteiden mukaan toimiminen edellyttää hoitotyöntekijältä monenlaisia arviointi- ja yhteistyötaitoja sekä kehittämishalukkuutta. Erikoistumisopinnot tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden kehittää yhteisöhoitotyötaitojaan.

Haavahoidon erikoistumisopintojen opetussuunnitelmassa (2009) on esitelty yhteisöhoitotyön periaatteita. Yhteisöhoito on asiakaslähtöinen näkemys hoidon sisällöstä ja palvelun tarjonnasta, joten yhteisöhoito käsitteenä määrittää asiakkaan ja hänen tarvitsemiensa palvelujen suhdetta. Yhteisöhoidon tavoitteena on asiakkaan (yksilön, perheen, yhteisön) hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen, mikä näkyy esimerkiksi asiakkaiden omatoimisuutena ja sosiaalisena vahvistumisena. Yhteisöhoidossa alan ammattilaiset ovat palveluntarjoajia, joiden tavoitteena on vahvistaa asiakkaiden sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja ja tarjota sellaista tukea, joka edesauttaa mahdollisimman itsenäisen elämisen omassa elinympäristössä. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa on merkityksellistä, että ihminen huomioidaan osana vuorovaikutuksellista ympäristöään. Yhteisö määritellään jokaisen omasta näkökulmasta, mutta siihen voidaan katsoa kuuluvan esimerkiksi perhe, naapurit, vapaaehtoisjärjestöt, olemassa olevat palvelut sekä erilaiset järjestöt, joiden kanssa asiakas on vuorovaikutuksessa. (Haavahoidon erikoistumisopintojen opintosuunnitelma 2009.)

Yhteiskunnan lainsäädäntö, taloudelliset ja poliittiset linjaukset luovat yhteisöhoidon sisällölle ja toiminnan kehittämiselle kehyksen yhdessä kulttuuristen, fyysisten ja teknisten tekijöiden kanssa. Tämän vuoksi yhteisöhoito on aina kulttuurisidonnainen ilmiö ja sen toimintamallit vaihtelevat; tavoitteet ovat kuitenkin pysyviä. Yhteisöhoidon toimintaperiaatteita noudattamalla varmistetaan, että palveluja tuottavat ammatilliset ja vapaaehtoiset tahot toimivat yhteistyössä toisiaan tukien ja

tiedostaen oman toiminta-alueensa. Näin asiakas hyötyy parhaalla mahdollisella tavalla palvelu- ja tukiverkosta. (Haavahoidon erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009.)

4.2 Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa esiintyviä teemoja

4.2.1 Mielenterveyden edistäminen

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelmaan (2009, 4–5) on kirjattu seuraavanlaisia sisältöjä, jotka eri tavoin vaikuttavat mielenterveyden edistämiseen: Opinnoissa kehitetään työyhteisön edellyttämiä valmiuksia sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opiskelija syventää, laajentaa ja kehittää perustutkinnoissa hankkimiaan ja työelämässä tarvitsemiaan tietoja, taitoja ja valmiuksia. Myös alan kansainvälinen kehitys huomioidaan opiskelussa. Lisäksi erikoistumisopinnoissa pyritään löytämään uusia tapoja ja menetelmiä yhdistää työ, oppiminen ja kehittäminen. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa korostuvat positiivinen mielenterveysajattelu sekä toivoa vahvistavat hoitotyön auttamismenetelmät.

Mielenterveyden määrittelemisen voimavaraksi ja vahvuudeksi on eräs mielenterveyden edistämisen haasteista. Helsingissä 2005 julkaistiin Euroopan laajuinen mielenterveystyön toimintasuunnitelma, jonka pääaiheena on henkinen hyvinvointi ja sen esille tuominen. Tavoitteena on yhteinen taistelu leimautumista, häpeää, syrjintää ja eriarvoisuutta vastaan. Käytännössä tämä tarkoittaa mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden ja heidän perheidensä vahvistamista ja tukemista yksilöllisten tarpeiden mukaan. Mielenterveystyön toimintasuunnitelma kehottaa suunnittelemaan ja toteuttamaan kattavia, integroituja ja tehokkaita mielenterveystyön rakenteita, jotka käsittävät mielenterveyden edistämisen, häiriöiden ennaltaehkäisyä, hoidon ja kuntoutuksen. Työntekijöiden pätevyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. (Vuokila-Oikkonen 2007, 3.) Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot vastaavat tähän ammattihenkilöiden pätevyyden vaatimukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2004) selvityksissä mielenterveyttä pidetään erottamattomana osana kansanterveyttä, minkä vuoksi mielenterveys ja sen edistäminen on sisällytettävä kaikkiin kansanterveysstrategioihin. Yksilötason

tarkastelusta tulisi siirtyä vahvistamaan väestöllistä mielenterveysnäkökulmaa, ja mielenterveyttä pitäisi ymmärtää positiivisesti eikä häiriökeskeisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004.) Nykykäsityksen mukaan mielenterveyteen kuuluu psyykkinen, fyysinen, sosiaalinen ja henkinen ulottuvuus. Mielenterveyteen vaikuttavat yksilölliset, sosiaaliset, vuorovaikutukselliset, yhteiskunnan rakenteelliset tekijät sekä kulttuuriset arvot. Mielenterveyttä ei voida pitää pysyvänä, muuttumattomana olotilana, vaan se vaihtelee elämäntilanteiden ja kokemusten mukaan. (Heiskanen ym. 2006, 17.) Mielenterveyden edistämiseksi tarvitaankin kokonaisvaltainen näkökulma ihmiseen, mielenterveyteen ja mielenterveystyöhön (Friis ym. 2004, 34).

Palautekyselyyn vastanneet kokivat erikoistumisopintojen lisänneen osaamistaan mielenterveyden edistämisessä. Enemmistö oli sitä mieltä, että opinnot lisäsivät osaamista erittäin paljon tai paljon. Kaikki myös suosittelisivat koulutusta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Eräs vastaaja mainitsi erikoistumisopintojen parhaaksi asiaksi sen, että opintojen myötä sanalle mielenterveys on tullut positiivisempi kaiku. Samaan aikaan vastaaja on ymmärtänyt oman merkityksensä mielenterveyden edistämisessä: *”Loppujen lopuksi ne ovat aika pieniä asioita.”*

4.2.2 Eettisyys ja reflektiivisyys

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelmassa opintojen rakennetta kuvaavaan taulukkoon on sisällytetty käsitteet eettisyys ja reflektiivisyys, vaikka ne eivät olekaan minkään yksittäisen opintojakson aiheita. Käsitteet on sijoitettu taulukkoon siten, että niiden voi ymmärtää kuuluvan olennaisena osana kaikkiin opintoihin. Tämä tukee ajatusta siitä, että eettisyys ja reflektiivisyys ovat erottamaton osa hoitotyötä, ja siksi näiden toimintatapojen sisäistäminen on tärkeää. (Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009, 14.) Reflektointia oppimismenetelmänä käsitellään luvussa 4.3.

Etiikka voidaan määritellä systemaattiseksi yritykseksi ymmärtää oikeaa ja väärää koskevia käsityksiä. Toisaalta etiikalla tarkoitetaan myös moraalikäsityksiä, joista ihminen on tietoinen ja joihin hän on sitoutunut. Moraali viittaa yleensä yksilön omiin käsityksiin oikeasta ja väärästä, kun taas ammattietiikka edustaa kokonaisen ammattialan näkemystä siitä, minkälaista toimintaa pidetään oikeana ja hyvänä tai

vääränä ja pahana. Reflektiivisyys, arvioiva pohdiskelu, on olennainen osa moraaliseettistä ongelmanratkaisua, sillä ihmisen on kyettävä punnitsemaan erilaisia vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia. (Myyry 2008, 21.) Eettiselle ongelmalle on luonteenomaista, että sitä ei ratkaista vetoamalla yksinomaan johonkin tietoon. Ongelmanratkaisussa on otettava huomioon ihmisen olemassaolo maailmassa, elämän tarkoitus ja ihmisten väliset suhteet. Periaatteena on oltava, että ihmistä kunnioitetaan ainutkertaisena yksilönä, jolla on oma arvonsa. (Kalkas & Sarvimäki 1996.)

Hoitotyön etiikka on yleisen etiikan sovellusalue. Sillä ei ole yleisestä etiikasta poikkeavia omia periaatteita tai teorioita, mutta pohdiskelun lähtökohtana on erityisesti terveyden- ja sairaanhoidon toiminta, minkä vuoksi voidaan puhua ammattietiikasta. (Kalkas & Sarvimäki 1996.) Hoitotyön ammatit palvelevat ensisijaisesti yhteiskuntaa, joten alan eettisten säännösten tulisi perustua yhteiskunnan sille asettamille tavoitteille ja päämäärille (Louhiala & Launis 2009). Terveystieteiden alalla on laissa määritelty eettiset ohjeet, jotka perustuvat yhteisiin arvoihin. Ohjeissa keskeistä on ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, ihmiselämän suojeleminen ja terveyden edistäminen. Hoidon edellytetään perustuvan tieteellisesti tutkittuun tietoon tai vankkaan kliiniseen kokemukseen. (Kalkas & Sarvimäki 1996.)

Yksittäisellä hoitotyöntekijällä voi olla erilainen kuva omasta tehtävästään kuin muilla, mikä saattaa aiheuttaa eettisiä ristiriitoja. Hoitotyön eettisten kysymysten tiedostaminen alkaakin oman ammatillisen tehtävän perusteiden tuntemisesta. Sairaan-/terveydenhoitajan eettisten ohjeiden tarkoituksena on tukea eettistä päätöksentekoa päivittäisissä toiminnoissa. Oman toiminnan arvioinnin merkitys on kuitenkin suuri, sillä sairaan-/terveydenhoitaja on henkilökohtaisesti vastuussa harjoittamastaan hoitotyöstä. Hoitotyön laadun on oltava mahdollisimman hyvä ja sitä on parannettava jatkuvasti, joten hoitajan on huolehdittava ammattitaitonsa ylläpitämisestä kouluttautumisen avulla. (Kalkas & Sarvimäki 1996.)

Palautekyselymme vastausten mukaan mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot ovat pääosin onnistuneet lisäämään opintoihin osallistuneiden eettistä osaamista. Yksi vastanneista ei kokenut opintojen lisänneen eettistä osaamistaan. Muut vastaukset jakautuivat siten, että puolet vastasi kysytyn taidon lisääntyneen paljon ja puolet erittäin paljon.

4.2.3 Dialogisuus

Dialogisuus on esillä useissa mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opintojaksoissa. Dialogisuuden periaatteena on, että asiakas ja asiantuntija ovat kumppaneita, jotka yhdessä pohtivat ongelmia ja niiden ratkaisuja. Pyrkimyksenä on yhteisen ymmärryksen rakentuminen ja mahdollisimman monien ulottuvuuksien pohtiminen. Dialogi on siten vuoropuhelua ja yhdessä ajattelemista. Kuuntelemisen taito ja avoimuus ovat onnistuneen vuoropuhelun edellytyksiä. Työntekijän on osattava kuunnella ja havainnoida omia reaktioitaan, mutta samalla myös eläytyä toisen asemaan. Dialogin tavoitteena on tasa-arvoisuus, jolloin toista pidetään ainutkertaisena ja yhdenvertaisena. (Mönkkönen 2002; Pyhäjoki 2005; Vilen ym. 2002.) Dialogille on ominaista, että lähtötilanteessa molemmilla osapuolilla on omat maailmankuvansa, merkityksensä ja tärkeinä pitämänsä asiat. Dialogissa kehittyy yhteinen alue, jossa syntyy täysin uusia merkityksiä. (Vilen ym. 2002.) Dialogisuudessa voi siis olla kyse tietoisesta näkökulman muutoksesta, esimerkiksi ongelmien sijasta voidaan tarkastella voimavaroja.

Dialoginen asiantuntija kuuntelee, kysyy, tarkistaa tulkintojaan ja käyttää hyväkseen hiljaista tietoa. Asiantuntija myös tunnistaa rajansa, tietää mitä ei tiedä, osaa pyytää apua, sietää epävarmuutta ja arvostaa asiakkaan elämän ainutkertaisuutta. Ominaista asiantuntijuudelle on oman toiminnan muuttaminen dialogin pohjalta saadun tiedon ja palautteen pohjalta. (Mönkkönen 2002; Pyhäjoki 2005.) Näitä dialogiselle asiantuntijuudelle määriteltyjä taitoja on erikoistumisopintojen myötä mahdollisuus harjaannuttaa ja hyödyntää omassa työssä. Palautekyselyn vastauksista ilmeni, että kaikki opintoihin osallistuneet osaavat hyödyntää dialogisuutta työssään. Enemmistö kokee osaavansa hyödyntää sitä hyvin, osa myös erittäin hyvin. Vastausten perusteella dialogisuus on noussut opinnoissa esiin merkityksellisenä asiana.

4.2.4 Luovuuden merkitys mielenterveystyössä

Mielenterveystyössä on tärkeää osata ja uskaltaa hyödyntää omaa luovuuttaan ja persoonallisuuttaan työvälineenä. Oman persoonan ja ammatillisen tietouden hyväksikäyttö on sekä työyhteisön että asiakkaiden eduksi. Hoitotyössä tavoitteena on kokonaisvaltainen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen. Luovat ja toiminnalliset menetelmät voivat toimia tämän vuorovaikutuksen tukena.

(Ravelin 2008.) Luovuutta voidaan pitää voimavarana ja mahdollisuutena merkitykselliseen elämään. Luovalla toiminnalla on mahdollista tukea ja vahvistaa olemassa olevia kykyä ja kannustaa löytämään uusia taitoja. Eri taidemuodot, kuten musiikki tai kuvataide, voivat toimia luovuuden ilmentämiskeinoina. Ne eivät ole toistaan parempia, joten käytettävällä muodolla ei ole merkitystä. Luovuus joka tapauksessa edistää persoonallista kasvua, vahvistaa itsearvostusta, pitää yllä toimintakykyä ja antaa mahdollisuuksia sosiaalisille suhteille, eikä se ole sidoksissa ikään tai toimintakykyyn. (Semi 2004.) Näiden lisäksi luovuuden keinoin on mahdollista luoda ja ylläpitää toivoa, jota Kylmä ja Vuori (1999) pitävät terapeutin mielenterveystyön lähtökohtana.

Luovalla toiminnalla kokonaisuudessaan voidaan tarkoittaa yhteisön arjessa tapahtuvaa virikkeellistä yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaa (Semi 2004). Ryhmä auttaa jäseniään löytämään aitoja tunteita, ajatuksia ja tahtoa. Siten ryhmä vaikuttaa myös identiteetin löytämiseen. (Tähkä 2006.) Hyvässä ryhmässä korostuvat kuulluksi tuleminen, hyväksyntä ja turvallisuus. Ryhmällä on keskeinen merkitys mielenterveyden edistämisen työvälineenä. Tämän vuoksi alan erikoistumisopinnoissa tutustutaan erilaisiin ryhmätyömenetelmiin. Osaava ryhmänohjaaja on hyvin toimivan ryhmäterapian edellytys. (Kaivola & Launila 2007.)

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin osallistuneet ovat vastausten perusteella ymmärtäneet luovuuden merkityksen hyvin tai erittäin hyvin.

4.2.5 Yhteisöllisyys ja voimaantuminen

Yhteisöllisyyden keskeinen piirre on vahva tasavertaisuuden tunne, jonka kehittyminen perustuu keskeisesti yhteisten normien kontrolliin ja tarvittaessa niiden muuttamiseen. Se vaatii sitoutumista johdonmukaisiin linjoihin ja toimintatapoihin. Yhteisöllisyys on tietoisista ja tarkoituksellista inhimillistä toimintaa, jonka tavoitteena on luoda edellytyksiä ihmisen kaikkinaiselle kasvuille ja kehitykselle. (Kaipio 1999.) Yhteenkuuluvuuden tunne, yhdessä tekeminen ja oleminen, olemassa olevan sosiaalisen verkoston huomioiminen sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin ja päätöksentekoon luovat osallisuuden tunnetta, josta yhteisöllisyydessä on kyse (Pitkälä ym. 2005).

Voimaantuminen käsitetään ihmisestä itsestään lähteväksi henkilökohtaiseksi prosessiksi, joka voi kuitenkin tapahtua myös yhteisöllisesti. Voimaantumista ei voi tuottaa tai aiheuttaa toinen ihminen. Tämä ydinajatus on yksinkertainen ja siihen perustuu voimaantumisen merkityksellisyys ja toiveisuus. Myös yksilön ja yhteisöjen hyvinvoinnin ja menestymisen tukemisen mahdollisuus liitetään voimaantumisen keskeiseen ajatukseen. (Siitonen 1999; Siitonen & Robinson 2001.) Vaikka voimaantumisen ydinajatus on yksinkertainen, sen merkityksen oikeanlainen sisäistäminen ei ole itsestään selvää. Virheellisesti voidaan puhua voimaannuttamisesta, jolloin tarkoitetaan voiman antamista toiselle, mikä ei voimaantumisen periaatetta noudattaen ole mahdollista. Ydinajatuksen sisäistämiseen liittyy ihmisen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen tarkastelu. (Siitonen & Robinson 2001.)

Yhteisössä arvostamisen kokemus on tärkeää. Vähäisenkin arvokkuuden tunteen lisääminen voi uudistaa sekä yksilöä että ryhmää ja samalla luoda mahdollisuuksia kasvulle ja oppimiselle. Ihmisten ja yhteisöjen on itse tunnistettava ja luotava voimavaroja itsensä auttamiseksi. (Siitonen & Robinson 2001.) Tällöin ihminen voi saada elämän vaikeissa tilanteissa ja kriiseissä tunteen omasta elämänhallinnasta ja voimaantumisesta, joka tukee sekä yksilöä että yhteisöä (Niemi ym. 2006).

4.2.6 Kriisityö

Kriisillä tarkoitetaan että ihmisen elämässä on tapahtunut jokin huomattava, usein äkillinen ja negatiivinen muutos. Kriisityö kattaa kaikki ne toiminnot, joilla pyritään ihmisten auttamiseen äkillisessä traumaattisessa tilanteessa. Monet auttajatahot ja ammattiryhmät tekevät kriisityötä niin julkisella, yksityisellä kuin kolmannella sektorilla. Kriisityö on luonteeltaan kokonaisvaltaista, akuuttia, joustavaa ja asiakaslähtöistä. Kriisin kokeneiden ihmisten kohtaaminen on auttajille jokapäiväistä. Työ on vastuullista ja usein itsenäistä, mutta kriisityö vaatii kykyä myös moniammatilliseen yhteistyöhön muiden auttajien kanssa. Sen vuoksi kriisityötä tekevän on hyvä tuntea oman toimintakenttensä verkostot ja yhteistyökumppanit. (Kiiltomäki & Muma 2007.) Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot antavat valmiuksia kriisin kokeneiden ihmisten auttamiseen. Enemmistö palautekyselyyn vastanneista koki hyötynensä opinnoista paljon. Vaikka muutama

vastanneista tunsivat saaneensa hyötyä vain vähän, opinnot auttoivat kuitenkin kaikkia jonkin verran kriisin kokeneiden ihmisten kohtaamisessa.

Kriisityön ydinkysymys on siinä, miten auttaa ihmistä selviämään elämän käännekohdasta ja jatkamaan elämää. Oikein ajoitettu ja hyvä kriisiauttaminen ennaltaehkäisee yksilöiden ja yhteisöjen pahoinvointia ja sairauksia. Kysymys on siten myös mielenterveyttä edistävästä työstä. Ammattiauttajan on tärkeää tunnistaa ja ymmärtää yksilöiden kokemuksia kriisin eri vaiheissa, jotta kykenee auttamaan kriisin vaiheen vaatimalla tavalla. Auttajan on osattava tukea ihmisen omia voimavaroja ja itsehoitoa ja näin auttaa ihmistä löytämään omat selviytymiskeinonsa. (Kiiltomäki & Muma 2007.) Kriisityöntekijöiden on hyvä yleisesti jakaa tietoa kriisityön käsitteistä ja merkityssisällöistä. Näin voidaan muuttaa niin työntekijöiden kuin päätöksentekijöidenkin asenteita kriisityötä kohtaan. (Mattila 2009, 21.) Kuntien valmiussuunnitelmia laadittaessa tulee niissä huomioida psykososiaalisen tuen varmistaminen kriisitilanteissa. Tällaisella tuella tarkoitetaan traumaattisen tapahtuman kohdanneille ihmisille tarjottavaa palvelukokonaisuutta, jonka tarkoituksena on edistää psyykkistä terveyttä, vähentää inhimillistä kärsimystä ja ehkäistä psyykkistä sairautta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

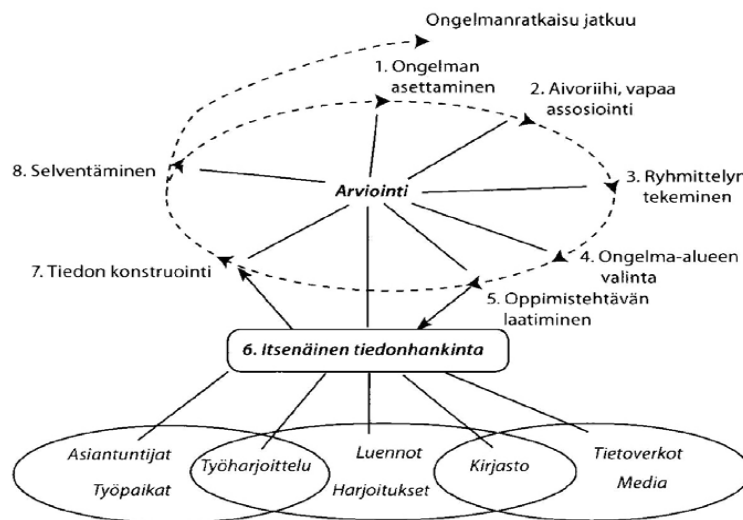
4.3 Erikoistumisopinnojen opetusmenetelmät

Erikoistumisopinnojen opetusmenetelmille on ominaista projektimainen työskentely. Opinnoissa toimitaan kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa. Tarkoituksenmukaisella teknologialla mahdollistetaan ajasta ja paikasta riippumaton opiskelu. Eri tahojen välinen jatkuva kehittyvä dialogi ja hiljaisen tiedon käyttöönotto sekä tekemällä oppiminen nousevat keskeisiksi asioiksi. (Eteläpelto & Rasku-Puttonen 1999.)

Haava- ja avanhoidon sekä mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoille yhteisiä opetusmenetelmiä ovat luento-opetus, ryhmätyöskentely sekä itsenäinen opiskelu. Itsenäiseen opiskeluun kuuluu esimerkiksi verkko-opintoja ja kirjallisia tehtäviä eri teemoihin liittyen. Opintojen aikana järjestetään käsiteltyihin teemoihin liittyen yksilö- tai ryhmäkokeita. Opintoihin kuuluu myös kehittämistehtävän

tekeminen omaan ja/tai työpaikan tarpeisiin. (Haavahoidon, avanhoidon ja mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opintosuunnitelmat 2009.)

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa tärkeä opetusmenetelmä on **Ongelmaperustainen oppiminen, problem based learning, PBL** (kuvio 1). Kyseinen menetelmä siirtää painopisteen opettajasta ja opetuksesta opiskelijaan ja oppimiseen. Opiskelija oppii analysoimalla ja ratkaisemalla ammattiin liittyviä tilanteita. PBL:n taustalla ovat kognitiivinen, kokemuksellinen, reflektiivinen ja konstruktivinen oppiminen, joka korostaa opiskelijan omaa aktiivisuutta uuden tiedon ja taidon kartuttamisessa. Menetelmän tavoitteena on näyttöön perustuva toiminta ja kriittinen ajattelu sekä elinikäinen oppiminen. Toiminnallisia taitoja pidetään tärkeinä ja kaikkea tietoa voidaan käsitellä työelämän kontekstissa. PBL:n etuina ovat niin oppimisen psykologian kehittyminen kuin tietomäärän kasvu. (Portimojärvi 2006.) Esitestauksessa kyselyyn vastanneista monet mainitsivat PBL:n erikoistumisopintojen parhaana antina.

KUVIO 1. Ongelmaperustainen oppiminen ja itsenäinen tiedonhankinta (Poikela & Poikela 2005, 36).

PBL-opetus tapahtuu perusrhythmissä, joten sitä voidaan pitää eräänä ryhmätyöskentelyn muotona. Ryhmätyöskentely on tehokas opiskelutapa, johon sisältyy runsaasti vuorovaikutusta. Ryhmätyöskentely kehittää kriittistä ajattelua ja tiedon soveltamista ja arviointia. Lisäksi opiskelijan keskustelu- ja ajattelutaidot harjaantuvat. Pienryhmätyöskentely mahdollistaa opiskelijoiden mielenkiinnon ja

kiinnostuksen mukaan etenemisen. Työskentelyssä on kuitenkin otettava huomioon, että kaikki eivät ole aktiivisia ryhmässä osallistujia. (Virtanen & Knuuttila 2001.)

Vastausten perusteella moniammatillinen ote, kokemusten jakamisen mahdollisuus ja niiden hyödyntäminen sekä työelämälähtöisyys ovat varmasti tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet PBL:n suosioon opiskelijoiden keskuudessa. Kun palautelomakkeessa kysyttiin mikä erikoistumisopinnoissa oli parasta, eräs vastanneista kommentoi PBL-työskentelyä seuraavasti:

”PBL-tehtävät ja niiden monipuolisuus eri työntekijöiden näkökannalta. Jokainen saa tehtävistä ja koulutuksesta juuri sen verran, mitä jaksaa ja haluaa vastaanottaa ja antaa. – jäi tuntuma, että jokainen sai äänensä kuuluville niin halutessaan.”

PBL-työskentelyssä oppimisprosessi etenee vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan virikkeeseen, joka voi olla esimerkiksi video. Seuraavaksi määritellään ongelma virikkeen pohjalta. Kolmanneksi vuorossa on aivoriihi, jossa kootaan kaikki ongelmaan liittyvät asiat. Neljäs vaihe on selitysmallin rakentaminen aivoriiehessä tuotettujen asioiden pohjalta. Viidennessä vaiheessa määritellään oppimistavoitteet. Kuudes vaihe on itsenäistä opiskelua ja tiedon hankintaa. Seitsemännessä vaiheessa ongelma ratkaistaan hankittua tietoa apuna käyttäen. (Vuokila-Oikkonen 2004, 148.)

Reflektointi on toinen oppimismenetelmä, joka voidaan liittää olennaisesti mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoihin. Reflektoinnilla tarkoitetaan kykyä arvioida itseään kriittisesti ja kykyä motivoitua kehittämään itseään. Reflektointia ei siis tarvitse ajatella irrallisena menetelmänä, vaan sitä voidaan käyttää kaikessa oppimisessa. Reflektointi korostaa ilmiöiden tarkastelua eri näkökulmista sekä oppimisen pohdintaa. Näin luodaan pohja uusien käsitteiden ja mallien omaksumiselle sekä uuden tiedon ja ymmärryksen rakentumiselle. (Leppilampi & Piekkari 2001.) Kaikki palautekyselyyn vastanneet kokivat reflektoinnin tukeneen oppimistaan. Suurin osa tunsu hyötynensä reflektoinnista paljon tai erittäin paljon. Testiryhmän vastauksista ilmenee, että reflektiivisyys on koettu olennaiseksi osaksi aikuisopiskelua ja sen merkitys ymmärretään ammatillisen kehittymisen kulmakiveksi.

Reflektointiin oppimismenetelmänä voi kuulua uudistuneen osaamisen kuvaaminen henkilökohtaisessa portfolioissa (Niikko 2000). Portfolion perusidea on toimia oppimisen arvioinnin ja reflektoinnin välineenä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii aktiivisesti havainnoimaan ja arvioimaan ajatteluaan ja toimintaansa. Opiskelija voi tehdä portfolion itselleen mieleiseen muotoon, esimerkiksi videofilmiksi tai kuvakokoelmaksi. Ensisijaisesti portfoliotyö on yksilöllistä toimintaa, mutta sitä voidaan käyttää apuvälineenä myös yhteisön kehittämisessä. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2004.) Opiskelijoiden kokemukset portfolion tekemisestä ovat jakautuneet siten, että hieman yli puolet vastanneista on kokenut sen tukeneen oppimistaan paljon. Toisaalta osa piti portfolion kokoamisen merkitystä vähäisenä. Se kertonee enemmän portfolion tekemisen työläydestä kuin siitä, että reflektoinnin merkitystä ei olisi sisäistetty.

Luento-opetus on korkeakouluissa eniten käytetty opetusmenetelmä. Se on nopea ja yksinkertainen tapa välittää tietoa ja esittää laajoja informaatiokokonaisuuksia suurille opiskelijamäärille. Onnistunut luennointi edellyttää tehokasta ja asiantuntevaa puhujaa. Luennolla voidaan välittää sellaista tietoa, jota ei ole saatavilla esimerkiksi kirjoista. Uusia ja vaikeita asioita on helpompi ymmärtää, kun niitä selitetään ja havainnollistetaan. Laajojen opintokokonaisuuksien läpikäyminen luennolla ei kuitenkaan takaa asian oppimista. Luento-opetuksessa on mahdollisuus vuorovaikutukseen, mutta usein opiskelijan rooli on passiivinen. Kuuntelemalla oppiminen painottuu luentotyylisessä opiskelussa. (Virtanen & Knuuttila 2001.)

Kaikki palautekyselyyn vastanneet kokivat asiantuntijaluentojen tukeneen oppimistaan. Vaihtelua esiintyi siinä, kuinka paljon luento-opetuksesta katsottiin olleen hyötyä. Suuri osa vastanneista arvioi, että asiantuntijaluennot tukivat oppimista paljon tai erittäin paljon. Muutama koki hyötynensä kyseisen opetusmenetelmän käytöstä vähän. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen kehittämiseksi ehdotettiin asiantuntijaluentojen lisäämistä, varsinkin opintojen alkuun. Tämän lisäksi luennoitsijoiden ja aiheiden valintaan toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota, jotta opiskelijoiden erilaiset koulutustaustat tulisivat huomioiduiksi.

Itsenäisen opiskelun osuus on merkittävä erikoistumisopinnoissa, koska varsinaisia opiskelupäiviä kuukaudessa on ainoastaan muutama. Itsenäinen työskentely korostaa opiskelijan aktiivisuutta. Uusi itsenäisen työskentelyn menetelmä on verkko-opiskelu,

joka mahdollistaa opiskelun ajasta ja paikasta riippumatta. Etenkin aikuisopiskelijoilla se helpottaa opiskelun ja henkilökohtaisen elämän yhdistämistä. Verkko-opiskelun edellytyksenä on, että opiskelija hallitsee tietoverkkojen käytön. Erilaiset verkkoympäristöt antavat mahdollisuuden vuorovaikutukselliseen tiedon konstruointiin. (Janhonen & Vanhanen-Nuutinen 2004.) Erikoistumisopinnoissa itsenäiseen työskentelyyn kuuluu kirjallisia töitä. Niiden vaikutuksia pidetään myönteisinä. Testiryhmä piti myös tenttejä oppimisen kannalta merkittävinä. Sen voi ajatella johtuvan tenttiin valmistautumisen henkilökohtaisesta luonteesta. Tentit ovat oletettavasti olleet tärkeässä roolissa vastanneiden opiskelutaustassa, joten niitä pidetään edelleen tärkeinä.

Erikoistumisopintoihin kuuluu **kehittämistehtävä**, joka tehdään työelämälähtöisesti. Testiryhmästämme yli puolet koki kehittämistehtävän tukevan oppimistaan. Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja arvioi kehittämistehtävän, jonka tavoitteena on ammatillisen toiminnan ja laadun kehittäminen. Uusimpiin erikoisalan tutkimuksiin tutustuminen ja niiden hyödyntäminen ovat olennainen osa kehittämistehtävän tekoprosessia. Kehittämishankkeen aikana opiskelija toteuttaa kriittistä oman oppimisen arviointia, ohjausta ja vertaistukea. Yhteistyötä tehdään niin opettajan kuin työelämän edustajan kanssa. Kehittämistehtävän eri vaiheet ja työn tulokset opiskelija esittelee seminaareissa. (Haavahoidon, avanhoidon ja mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnojen opetussuunnitelmat 2009.)

5 KYSELYLOMAKKEEN ESITESTAUUS JA SEN MUOKKAAMINEN LOPULLISEEN MUOTOON

5.1 Esitestaus ja siitä saatu palaute

Tässä luvussa käsittelemme esitestaustilannetta ja esitestauksessa saatua palautetta mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnojen palautekyselystä. Havainnollistamme vastaajien näkemyksiä arviointilomakkeista poimituilla suorilla lainauksilla. Lomakkeen muokkaamista lopulliseen muotoon kuvaamme luvussa 5.2.

Esitestaus on tärkeä osa kyselylomakkeen laatimisprosessia. Esitestauksen tarkoituksena on selvittää saadaanko kyselylomakkeella vastauksia siihen, mitä halutaan tietää ja ymmärtävätkö kaikki henkilöt kysymykset samalla tavalla kuin

tekijä. Esitestaus antaa viitteitä myös siitä, ovatko henkilöt halukkaita ja kykeneviä vastaamaan kyselyyn. Esitestauksen avulla on mahdollista havaita kyselylomakkeessa esiintyvät ongelmalliset kysymykset ja sanamuodot sekä selventää kyselylomakkeessa käytettyä kieltä ja kysymyksiä. Kysymyksiä on tulosten perusteella mahdollista lisätä tai poistaa. Myös vastaamiseen käytettävän ajan arviointi on esitestauksen avulla mahdollista. Esitestaus suositellaan tehtävän vähintään 5–10 henkilöllä. Ryhmän tulee edustaa sitä kohderyhmää, jolle varsinainen kysely suunnataan. (Hirsjärvi ym. 2005; Metsämuuronen 2005; Terveystieteiden tutkimuskeskus.)

Kyselylomake testattiin 18.12.2009 Mikkelin ammattikorkeakoulussa mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot päättävällä 13 henkilön opiskelijaryhmällä, joten testaajat edustivat kohderyhmää. Palautekysely toteutettiin sähköisesti Webropol-alustalla, sen vuoksi esitestaustilannetta varten varattiin ATK-luokka, jonne kaikki vastaajat kokoontuivat. Tulevaisuudessa myös virallinen erikoistumisopinnot palautekysely toteutetaan sähköisesti. Webropol-ohjelman avulla palautekyselyn tekeminen on yksinkertaista. Kyselyn vastaukset saadaan Webropol-ohjelman kautta suoraan ja strukturoitujen kysymysten vastaukset voidaan esittää esimerkiksi prosentteina pylväsdiagrammin muodossa. Vastaukset myös tallentuvat ohjelmaan.

Esitestaustilanteessa esittelimme itsemme ja testitilanteen tarkoituksen sekä ohjeistimme kyselyyn vastaamisen. Korostimme esitestauksen merkitystä kyselylomakkeen laatimisprosessissa. Ryhmälle jaettiin ennen kyselyyn vastaamista lomakkeet (liite 3), joihin he kirjasivat huomioitaan kyselylomakkeesta. Lomakkeeseen oli listattu esimerkkejä arvioitavista asioista. Opiskelijoiden tehtävänä oli arvioida kyselylomakkeen sisältöä, selkeyttä, toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Opiskelijat kirjasivat arviointinsa vapaamuotoisesti ja palauttivat lomakkeet nimettöminä. Vastattuaan kyselyyn opiskelijoilla oli mahdollisuus myös suullisesti kertoa mielipiteensä kyselylomakkeesta. Kommentit kirjasimme muistiin.

Käsitellessämme esitestauksessa saatuja kyselylomakkeen arviointeja otimme huomioon kaikki 13 arviointilomaketta. Saaduista kirjallisista arvioinneista, laadimme synteesin, mikä tarkoittaa pääseikkojen kokoamista yhteen (kts. Hirsjärvi ym. 2005).

Käytännössä tämä tarkoittaa, että keräsimme samankaltaiset vastaukset yhteen ja pohdimme mahdollisen muutoksen tarpeellisuutta saadun arvioinnin perusteella.

Opiskelijat arvioivat kyselyn sisältävän mielenterveyden erikoistumisopintojen keskeisimmät teemat, joten sitä voidaan pitää sisällön osalta kattavana. Väittämiä pidettiin tarkkoina ja ymmärrettävinä, joten 31:een väittämään vastaaminen koettiin helpoksi ja nopeaksi. Myös kyselylomakkeen vastausohjeita pidettiin selkeinä ja riittävinä. Kyselyyn vastanneet kommentoivat sisältöä ja vastattavuutta seuraavasti:

”Väittämät olivat hyvin osuvia ja juuri näitä opintoja koskevia.”

”Helppo ja nopea vastata.”

”Riittävästi kysyttävää, ei tarvita muuta.”

Väittämän 17 ”Opinnot lisäsivät kykyäni tunnistaa erilaisia mielenterveysongelmia” tarpeellisuus mietitytti muutamia vastaajista. Opinnoissa korostuu mielenterveyden edistäminen, joten mielenterveysongelmien tunnistamisen osuutta ei koettu tarpeelliseksi kyselyssä. Väittämä kuitenkin jätettiin lopulliseen versioon, koska mielenterveysongelmien tunnistamista voi olla hyvä arvioida jatkossa. Esitestauksessa nousi esiin yksi kirjoitusvirhe väittämässä 24, jossa ”työhyvinvointi” esiintyi muodossa ”työhyvin”. Myös väittämän 18 ”oppeja” sananvalintaan kiinnitettiin huomiota. Se poistettiin ja väittämään jäi ainoastaan sana ”valmiuksia”.

Testattavassa palautekyselyssä opiskelija arvioi, ovatko opinnot kehittäneet ammatillista osaamista 4=erittäin paljon, 3=paljon, 2= vähän, 1=ei lainkaan. Moni vastaaja koki, että 3=paljon ja 2=vähän välillä on liian suuri ero toisiinsa verrattuna. Neljän vastausvaihtoehdon todettiin kuitenkin olevan toimivampi ratkaisu kuin viisi vaihtoehtoa, jolloin valitaan usein keskimäinen mahdollisuus. Se on vastaajalle helppo valinta, mutta tällöin varsinainen mielipide ei tule esiin.

”Olisin toivonut jotain välimuotoa vastausvaihtoehtojen 2 ja 3 välille.

PALJON – VÄHÄN väliin jää liian iso väli.”

Testattavassa kyselyssä oli kaksi avointa kysymystä: Mikä on ollut parasta erikoistumisopinnoissa? Miten haluaisit kehittää erikoistumisopintoja? Vastaajat pitivät avoimia kysymyksiä hyvinä, mutta toivoivat lisäksi kolmatta avointa kysymystä, jossa voi vapaasti kommentoida opintoja.

”Hyvä, että lopussa vapaa sana. Ehkä olisi hyvä, jos olisi kohta esim. Mitä muuta haluaisit sanoa tai joku muu vastaava.”

5.2 Kyselylomakkeen muokkaaminen lopulliseen muotoon

Esitestauksen jälkeen olemme muokanneet testattua kyselylomaketta. Osittain muutokset perustuvat esitestauksessa saatuun palautteeseen, mutta osa on oman reflektointimme tulosta. Pidemmän ajan kuluessa olemme huomanneet, että testattavassa kyselylomakkeessa oli epäjohdonmukaisuuksia ja suoranaisia puutteita esimerkiksi yleisten tavoitteiden osalta. Myös väittämien sananvalintoihin kiinnitimme tarkemmin huomiota muokatessamme kyselylomaketta lopulliseen muotoon (liite 4).

Esitestauksen jälkeen muutimme arviointiasteikkoa siten, että 4=erittäin paljon/erittäin hyvin, 3=paljon/hyvin, 2=jonkin verran, 1=ei lainkaan. Ilmaisuna 2=jonkin verran on positiivisempi ja siten lähempänä vaihtoehtoa 3=paljon/hyvin. Edellisen muutoksen lisäksi lisäsimme vastausvaihtoehtoihin kohtiin 4 ja 3 sanan ”hyvin”. Kaikkiin väittämiin ei ole luontevaa vastata ”paljon”. Esimerkkinä tällaisesta kysymyksestä on: ”Ymmärrän luovuuden merkityksen työssäni”. ”Hyvin” ja ”paljon” tarkoittavat merkitykseltään samaa, joten ne voi esittää rinnakkain.

Yleisissä tavoitteissa mainitaan yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteiden mukaan toimiminen. Tähän tavoitteeseen liittyvää väittämää ei testattavassa kyselylomakkeessa ollut, joten kyselylomakkeeseen on lisätty väittämä ”Osaan toimia yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteiden mukaisesti”. Testattavassa kyselylomakkeessa eettiseen osaamiseen liittyvä väittämä oli sijoitettu yleisiä tavoitteita koskevien väittämien joukkoon. Eettinen osaaminen on oleellinen osa jokaista hoitotyön osa-aluetta, mutta sitä ei kuitenkaan tässä yhteydessä yleisissä tavoitteissa mainita, joten väittämä ”eettinen osaamiseni lisääntyi” siirrettiin pelkästään mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintoja käsittelevään osioon.

Esitestauksessa toivottiin kolmatta avointa kysymystä, joten lisäsimme kyselyyn kohdan ”Mitä muuta haluaisit sanoa?” Se antaa vastaajalle laajan mahdollisuuden tuoda julki tärkeäksi kokemansa asian, vaikka sitä ei kyselyssä muuten esiinny.

Toisaalta kysymykseen vastaamatta jättäminen ei aiheuta puutteita vastauksissa, joten sitä voidaan pitää vapaaehtoisena lisäkysymyksenä.

Kyselyyn lisättiin väittämä ”sain palautetta erikoistumisopintojen aikana”. Toive palautteen saamiseen liittyvästä väittämästä tuli esiin erikoistumisopintojen palautekyselyn vastauksista. Moni vastaaja toivoi saavansa enemmän palautetta opintojen kuluessa. Lisäämällä kyseinen väittämä kyselylomakkeeseen, saadaan tulevaisuudessa tietoa palautteen saamisen riittävydestä.

Väittämä 2 ”Yhteistyöosaamiseni kehittyi” muutettiin muotoon ”Erikoistumisopinnot lisäsivät kykyäni toimia moniammatillisessa yhteistyössä.” Koska moniammatillisuus käsitteenä esiintyy erikoistumisopintojen tavoitteissa, on hyvä, että kyselylomakkeessa samasta tarkoitteesta käytetään yhteistä nimitystä. Väittämästä 7 poistettiin yhteiskunnallisten muutosten aiheuttamia lisähaasteita koskeva lause. Sama asia voidaan ilmaista yksinkertaisemmin: ”Opinnot lisäsivät kykyäni toimia yhteiskunnallisissa muutoshaasteissa.”

Väittämä 21 ”Sisäistin PBL-työskentelyn merkityksen mielenterveystyössä” muutettiin muotoon ”Sisäistin PBL-työskentelyn merkityksen oppimiselle.” Koska PBL-työskentely käsitetään ennen kaikkea oppimismenetelmänä, voi sen liittäminen mielenterveystyöhön hämmentää vastaajaa. Testattavassa kyselylomakkeessa opetusmenetelmissä mainittiin ”itsereflektio”. Korvasimme sen sanalla ”reflektointi”, koska se on parhaiten tunnistettavissa juuri menetelmäksi.

Väittämä 24 ”Sisäistin yhteisöllisyyden merkityksen työhyvinvoinnin kannalta.” sisälsi testattavassa kyselyssä kirjoitusvirheen. Se osaltaan auttoi huomaamaan väittämän kenties liian tarkan näkökulman rajauksen liittyen työhyvinvointiin. Yhteisöllisyys on niin monipuolinen käsite, että emme katso tarpeelliseksi, että yhteisöllisyyden sisäistäminen koskisi kyselyssä ainoastaan työhyvinvointia. Sen vuoksi väittämä muotoiltiin uudelleen: ”Sisäistin yhteisöllisyyden merkityksen työssäni.”

Väittämien järjestys on osittain muuttunut testattavaan lomakekyselyyn verrattuna. Järjestys on nykyisellään mielestämme loogisempi. Sillä ei kuitenkaan ole suurta merkitystä vastaamisen kannalta.

5.3 Valmiin kyselylomakkeen luotettavuuden arviointi

Luotettavuuden tarkastelu on tärkeä osa kyselylomakkeen laatimisprosessia. Tutkimuksen luotettavuus on suoraan yhteydessä kyselyn luotettavuuteen. Luotettavuutta kuvataan usein termeillä reliabiliteetti ja validiteetti. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Eräs tapa todeta mittarin reliaabelius on se että kaksi eri arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. (Hirsjärvi ym. 2005; Metsämuuronen 2005.) Pyydettyäessä arviointia erikoistumisopinnojen kyselylomakkeesta testaajien näkemykset ja tulkinnat olivat hyvin samankaltaisia. Tästä voidaan päätellä, että kyselylomakkeella voidaan luotettavasti kerätä palautetta.

Validiteetilla tarkoitetaan mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2005). Kyseisen kyselylomakkeen tarkoituksena on selvittää opetusmenetelmien tarkoituksenmukaisuutta ja kuinka erikoistumisopinnoille asetetut tavoitteet toteutuvat. Siten pyritään saamaan tietoa opintojen vaikutuksista ammatilliseen kehittymiseen. Testiryhmän antamien vastausten perusteella kyselylomakkeen voidaan todeta olevan siihen tarkoitukseen sopiva eli validi. Hyvä etukäteissuunnittelu ja huolellinen tutustuminen aiheeseen, josta halutaan tietoa, helpottaa oikeiden kysymysten valintaa ja siten vaikuttaa myös kyselyn luotettavuuteen (Hirsjärvi ym. 2005; Metsämuuronen 2005).

Kyselylomakkeen pohjana on osittain käytetty valmista kyselyä, jota on testattu ja jonka avulla on aiemmin koottu opiskelijoiden kokemuksia mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoista. Muokatun kyselylomakkeen luotettavuutta lisää sen testaaminen kohderyhmää edustavalla testiryhmällä. Kirjallisuuden mukaan on suositeltavaa, että testaajia on vähintään 5–10. Testaukseen osallistui 13 opiskelijaa, joten esitestausta voidaan pitää varsin luotettavana. Luotettavaa tietoa on mahdollista kerätä sellaisista asioista, joista vastaajat ovat kiinnostuneita ja jotka liittyvät heidän arkiseen toimintaansa ja kokemuksiinsa (Alkula ym. 1994, 121–122). Testiryhmän osalta vastauksista ilmenee motivaatio ja innostuneisuus asiaa kohtaan. Tämä on siten eräs luotettavuutta lisäävä tekijä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli muokata kyselylomake, jolla kerätään opiskelijoiden palautetta mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoista. Palautteen antaminen ja saaminen on ilmiönä monitasoinen ja monimutkainenkin, ja siksi olemme pohtineet paljon tätä opinnäytetyömme ydintä. Annettu palaute perustuu ihmisen kokemukseen jostakin asiasta, eikä ulkopuolinen voi määritellä sitä oikeaksi tai vääräksi sen paremmin kuin todeksi tai epätodeksikaan. Palautteen keräämisen suhteen on myös hyväksyttävä ajatus siitä, että ei ole olemassa oikeita kysymyksiä, joilla täysin varmasti saataisiin tuotettua oikeanlaista tietoa. Kyselylomakkeen muokkaamisen voikin nähdä prosessina, jonka aikana selvitimme, minkälaisista asioista tarvittaisiin opiskelijoiden subjektiivisia kokemuksia, jotta erikoistumisopintojen kehittämistarpeita voitaisiin arvioida.

Opiskelijoina olemme tottuneet antamaan opinnoista palautetta, mutta kyselylomakkeen esitestaustilanteessa pääsimme käytännössä kokemaan asian toisen puolen: otimme itse vastaan kehittävää palautetta. Koska tarkoituksenamme oli muokata kyselylomaketta saamamme palautteen perusteella, perehdyimme kommentteihin huolellisesti ja arvioimme niitä. Oli tärkeä oppia, että saatua palautetta on aina punnittava. Joskus yksikin painokas kommentti voi olla riittävä syy tehdä korjauksia, mutta toisaalta useammankaan samansuuntaisen mielipiteen ei tarvitse vaikuttaa kokonaisuuteen. Harkinnan välttämättömyys liittyy siihen, että eri osapuolten toisistaan poikkeavat asioiden tarkastelukulmat on pystyttävä huomioimaan.

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen palautekyselyyn vastanneet kokivat hyötynensä opinnoista monipuolisesti. Huomion arvoista on, että jokaisella on omat tavoitteensa ja lähtötilanteensa, minkä vuoksi samat opinnot voivat tarjota eri ihmisille aivan erilaisia oppimiskokemuksia. On luonnollista, että toinen voi arvioida kehittyneensä jossakin asiassa paljon ja toinen vähän, sillä aiemmat kokemukset ja osaamistausta vaikuttavat jo yksin oppimistarpeeseen. Elämäkokemukseltaan erilaisten opiskelijoiden kohtaaminen on kuitenkin rikkaus. Tämä ilmenee opiskelijoiden näkemyksistä, joiden mukaan ryhmässä keskusteleminen ja erilaisten kokemusten ja näkemysten jakaminen oli kenties opintojen merkittävin asia oman kehittymisen kannalta. Koska opinnot mahdollistivat avoimen keskustelun, ne

täyttivät palautekyselyyn vastanneen opiskelijaryhmän tarpeita. Kuitenkin toisen ryhmän kokemukset opinnoista saattaisivat olla toisenlaiset. Jos palautekysely teetetään useilla ryhmillä, sen avulla on mahdollista huomata ryhmien erilaisuus. Lähtökohtaisesti ei ehkä voikaan ajatella, että opintoja voisi kehittää yhden ryhmän palautteen perusteella.

Opinnäytetyömme nimessä esiintyy suora lainaus, joka on peräisin eräästä palautekyselymme arviosta. ”Riittävästi kysyttävää, ei tarvita muuta” herättelee pohtimaan kaikenlaisen kehittämistyön ongelmaa, johon myös omassa opinnäytetyössämme olemme havahtuneet. On miltei mahdotonta määritellä, mikä on riittävää, ja kuitenkin on uskottava, että se, mitä tehdään, on tarpeeksi. Siksi emme koe mielekkääksi arvioida kyselylomakkeen toimivuutta tulevaisuudessa, vaan luotamme sen riittävyyteen tässä vaiheessa. Palautelomake täyttää tehtävänsä vasta, kun sitä käytetään ja sen tuloksia analysoidaan. Toimivakin arviointiväline kaipaa kriittistä tarkastelua ja päivittämistä. Olemme tehneet oman osuutemme palautelomakkeen muokkausprosessissa, muokkaustyö kuitenkin jatkuu niin kauan kuin palautelomaketta käytetään.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ammattikorkeakouluasetus 423/2005.

Alaniska, Hanna & Karjalainen, Asko 2006. Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja.
http://www.kka.fi/files/177/KKA_1606.pdf. Luettu. 6.1.2010.

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo, Ylöstalo, Pekka 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Antikainen, Eeva-Liisa, Honkanen, Risto, Matikka, Olli, Moitus, Sirpa, Nieminen, Petri, Yanar, Anu 2006. Mikkelin ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmän auditointi. http://www.kka.fi/files/86/KKA_206.pdf . Luettu 5.1.2010.

Auvinen, Pekka, Dal Maso, Riitta, Kallberg, Kari, Putkuri, Päivi, Suomalainen, Katja 2005. Opetussuunnitelma ammattikorkeakoulussa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Joensuu.

Avanhoidon erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Benner, Patricia 1989. Aloittelijasta asiantuntijaksi. Helsinki: WSOY.

Eteläpelto, Anneli 1992. Tulevaisuuden asiantuntijuuden kehittämiseen. Teoksessa Ekola, Jorma (toim.) 1992. Johdatus ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Helsinki: WSOY.

Eteläpelto, Anneli & Rasku-Puttonen, Helena 1999. Projektiosaamisen haasteet ja mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.

Flinders University 2007. Giving feedback.

<http://www.flinders.edu.au/teach/t4l/assess/feedback.php>. Luettu: 23.11.2009

Friis, Leila, Eirola Raija, Mannonen Marjatta 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.

Haavahoidon erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Hautamäki, Antti 2001. Suomi muutosten edellä. Raportti Suomen haasteista. Kuopio: Kevama Oy.

Heiskanen, Tarja, Salonen, Kristina, Sassi, Pirkko 2006. Mielenterveyden ensiapukirja. Helsinki: StarOffset Oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hölttä, Minna & Juntunen, Marja 2008. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen kehittäminen ”jotain kättä pitempää, jotain uutta tai syventävää”. Hyvinkää: Laurea-ammattikorkeakoulu, ylempi ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö.

Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY

Isoherranen, Kaarina, Rekola, Leena, Nurminen Raija 2008. Enemmän yhdessä Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Janhonen, Sirpa & Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2004. Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Kaipio, Kalevi 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän Koulutuskeskus Oy.

Kaivola, Taru & Launila, Heikki 2007. Hyvä työpaikka. Helsinki. Yrityskirjat.

Kalkas, Hertta & Sarvimäki, Anneli 1996. Hoitotyön etiikan perusteet. Helsinki: WSOY.

Kiiltomäki, Aliisa & Muma, Päivi 2007. Tässä ja nyt. Sairaanhoidaja tekee kriisityötä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Krause, Kaisa & Kiikkala, Irma 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Kuoppamäki, Ritva 2008. Ammattikorkeakoulun erikoistumisopinnot asiantuntijuuden kehittäjänä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kylmä, Jari & Vuori, Jari 1999. Hoitotyöntekijän toivon dynamiikka ja sen tutkimus hoitosuhteessa, hoitoyhteisössä ja hoitotyön johtamisessa. Hoitotiede 11/1999.

Leppilampi, Asko & Piekkari, Ulla 2001. Opitaan yhdessä! Aikuiskoulutusta yhteistoiminnallisesti. Lahti: Asko Leppilampi Oy.

Lonka, Kirsti & Vähäpassi, Anne 2001. Erikoistumisopintojen arviointikriteerit. Teoksessa Vähäpassi, Anne (toim.) 2001. Erikoistumisopintojen akkreditointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2001. Helsinki: Edita.

Louhiala, Pekka & Launis, Veikko 2009. Parantamisen ja hoitamisen etiikka. Helsinki: Edita.

Mattila, Marjo 2009. Välittömän henkisen ensiavun malli. Sairaanhoidaja 12/2009.

Metsämuuronen, Jari 2001. Sosiaali ja terveysalan tulevaisuutta etsimässä. Viro: International Methelp Ky.

Metsämuuronen, Jari 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Mezirow, Jack 1995. Uudistuva oppiminen – kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus – ja koulutuskeskus. Helsinki: Painotalo Miktor.

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen opetussuunnitelma 2009. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Mikkelin ammattikorkeakoulu 2009. <http://www.mikkeliyamk.fi/laadunvarmistus>. Luettu 5.1.2010.

Mönkkönen, Kaarina 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Väitöskirja. Kuopion yliopisto.

Myry, Liisa 2008. Moraalipsykologinen näkökulma ammattietiikkaan. Osviitta 3/2008. <http://www.suomentyonohjaajat.fi/Osviitta/myry21-25.pdf>. Luettu 13.3.2010.

Niemi, Terttu, Neitosvuori, Leena, Virikko, Helena 2006. Hyvinvointialan viestintä. Helsinki: Edita Prima.

Niikko, Anneli 2000. Portfolio oppimisen avartajana. Tampere: Tammi.

Ojanen, Sinikka 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Helsinki: Yliopistopaino.

Ojala, Leenamaija 2000. Oppimisen etu. Kilpailukykyä muutoksessa. Helsinki: WSOY

Paukkunen, Leena 2003. Sosiaali- ja terveysalan yhteistyöosaamisen kehittäminen. Koulutuskokeilun arviointitutkimus. Kuopio: Kuopion yliopisto

Pihlaja, Leila & Kuismin, Riitta (toim.)1998. Apua ihmiselle - Moniammatillinen yhteistyö hoitotyössä. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Pitkälä, Kaisu, Routasalo, Pirkko, Kautiainen, Hannu, Savikko, Niina, Tilvis, Reijo 2005. Ikääntyneiden yksinäisyys. Psykososiaalisen ryhmäkuntoutuksen vaikuttavuus. Vanhustyön keskusliitto, tutkimusraportti 11. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.

Poikela, Esa & Poikela, Sari 2005. Ongelmaperustaisen pedagogiikan perusteet. Teoksessa Poikela, Esa & Poikela, Sari (toim.) 2005. Ongelmista oppimisen iloa. Tampere: Tampere University Press.

Portimojärvi, Timo 2006. Ongelmaperustaisen oppimisen verkko. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenetes Print.

Pyhäjoki, Jukka 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ravelin, Teija 2008. Tanssiesitys auttamismenetelmänä dementoituvien vanhusten hoitotyössä. Väitöskirja. Oulun yliopisto.

Ruohotie, Pekka 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.

Salminen, Hannu 2003. Aikuiskoulutuksen haasteet ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kotila, Hannu (toim.). Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita.

Semi, Taina 2004. Ihmetekoja kaapista löytyvillä aineksilla. Espoo: Opri ja Aleksi Oy.

Siitonen, Juha & Robinson, Heljä 2001. Pohdintaa voimaantumisesta. Teoksessa Järvisalo Lea (toim.) 2001. Muutoksen kautta kasvuun. Kotilo ry:n julkaisuja. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun opettajakoulutuslaitos. Väitöskirja. Acta Universitas Ouluensis E37 Oulu: Oulu University Press.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:17.

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1058805. Luettu 15.12.2009.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:12.

http://www.stm.fi/c/documet_library/get_file?folderId=39503&name... Luettu 10.1.10

Terveyden edistämisen keskus.

http://www.health.fi/index.php?page=arv_tyokaluja&i=100193. Luettu 8.1.2010.

Tähkä, Jorma 2006. Epävakaan persoonallisuushäiriön hoito päiväsairaalassa.

www.jormatahka.com/rajatila3.do. Luettu 27.10.2009.

Vehkalahti, Kimmo 2009. Asteikoista ja segmentoinnista. Suomen markkinointitutkimusseura ry.

http://www.tutkimusseura.org/tiedostot/Kimmo_Vehkalahti_20090925.pdf. Luettu 7.2.2010.

Vilen, Marika, Leppämäki, Päivi, Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Virtanen, Annukka & Knuuttila, Mari 2001. Opettajan opas onnistuneeseen opettamiseen. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 1/2001. <http://opetuki.tkk.fi/palvelut/tieto/julkaisut/pdf-julkaisut/opeopas.pdf>. Luettu 7.11.2009.

Vuokila-Oikkonen, Päivi 2004. Ongelmaperustainen oppiminen. Teoksessa Janhonen, Sirpa & Vanhanen-Nuutinen Liisa (toim.) 2004. Kohti asiantuntijuutta. Helsinki: WSOY.

Vuokila-Oikkonen, Päivi 2007. Terveyden edistäminen myös mielenterveyden edistämistä. Sairaanhoitaja 9/2007.

LIITE 1(1)

Höltän ja Juntusen E- lomakekyselyn kysymykset

Vastaa seuraaviin kysymyksiin käyttäen kouluarvosana- asteikkoa 4- 10. Numero 4 kuvaa tilannetta, jossa sinulla ei ole asiaan liittyvää tietoa, taitoa tai valmiutta lainkaan ja numero 10 tilannetta, jossa sinulla on kaikki mahdollinen asiaan liittyvä tieto, taito ja valmius.

Vastaa kysymyksiin kahdesta näkökulmasta: ensin in 14 kysymystä, joissa arvioit millaisia tietosi, taitosi ja valmiutesi kysytystä asiasta olivat ennen opiskelun alkua. Seuraavaksi on 14 kysymystä, joissa arvioit millaisia tietosi, taitosi ja valmiutesi kysytystä asiasta ovat tällä hetkellä. Kysymyksissä 15- 18 pyydetään arviotasi siitä, miten paljon koulutus on vaikuttanut kysyttyihin asioihin.

1. Millaiseksi arvioit osaamisesi asiakkaan/ potilaan mielenterveyden edistämisessä?
2. Millaiseksi arvioit valmiutesi ymmärtää asiakkaan/ potilaan mielenterveyttä?
3. Millaiseksi arvioit tietosi erilaisista mielenterveyden ongelmista?
4. Millaiseksi arvioit kykysi tunnistaa asiakkaan/ potilaan erilaisia mielenterv. ongelmia?
5. Millaiseksi arvioit valmiutesi työskennellä kriisin kokeneiden ihmisten kanssa?
6. Millaiseksi arvioit valmiutesi vahvistaa yksilön mielenterveyttä?
7. Millaiseksi arvioit yhteistyöosaamisesi?
8. Millaiseksi arvioit valmiutesi vahvistaa yhteisöjen mielenterveyttä?
9. Millaiseksi arvioit kykysi käyttää erilaisia ryhmätyömenetelmiä asiakkaan/ potilaan mielenterveyden edistämisessä?
10. Millaiseksi arvioit kykysi terapeutisesti asennoituneeseen työskentelyyn asiakas-/ potilastyössä?
11. Millaiseksi arvioit valmiutesi yhteistoiminnallisuuteen asiakas-/ potilastyössä?
12. Millaiseksi arvioit valmiutesi dialogiseen asiakas- /potilastyöhön?
13. Millaiseksi arvioit valmiutesi kehittää alueellista mielenterveystyötä?
14. Millaiseksi arvioit tietosi kansainvälisestä mielenterveyden edistämisestä?
15. Oletko hyödyntänyt koulutuksen aikana saamaasi tietoa omassa työyhteisössä?
16. Onko koulutus vaikuttanut omaan ammatilliseen kehittymiseen?
17. Onko koulutus lisännyt eettistä osaamistasi?
18. Onko koulutus lisännyt haluasi vaikuttaa mielenterv. edistävästi yhteiskunnallisesti?

Vastaa omin sanoin seuraaviin kysymyksiin:

19. Mitä hyötyä mielenterv. ed. erikoistumisopinnoista on ollut sinulle ammatillisesti?
20. Miten koulutusta voitaisiin mielestäsi kehittää?
21. Mitkä oppimismenetelmät olet kokenut hyvinä?
22. Millainen merkitys kehittämistehtävällä on ollut sinulle koulutuksen aikana?
23. Suositteletko koulutusta muille sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille? Miksi?

LIITE 1(2)**Höltän ja Juntusen ryhmähaastattelukysymykset**

RYHMÄHAASTATTELUKYSYMYKSET MIKKELIN AMK 22.5.2008 JA
PIRKANMAAN AMK 15.5.2008

1. Mikä sai teidät hakeutumamaan erikoistumisopintoihin?
2. Onko erikoistumisopinnoista ollut hyötyä nykyisessä työssänne?
3. Uskotteko voivanne hyödyntää erikoistumisopintoja tulevaisuuden työelämässä?
4. Missä asioissa koette oman ammattitaitonne lisääntyneen koulutuksen aikana?
5. Miten haluaisitte vaikuttaa mielenterveystyöhön ja mielenterveyden edistämiseen Suomessa?
6. Mitä mieltä olette erikoistumisopintojen kokonaissisällöstä?
 - jäikö jotain puuttumaan? Oliko jotain liikaa?
7. Mitkä opintojaksot ovat olleet parhaita?
8. Mitä mieltä olet opintojen aikataulusta ja käytännön toteutuksesta?
 - oliko lähiopetusta sopivasti?
 - oliko ohjasta riittävästi?
 - mitä mieltä ryhmätyöskentelystä?
 - mitä mieltä luennoista?
 - mitä mieltä tentistä?
 - mitä mieltä verkko- opetuksesta?
9. Mitä mieltä olet PBL: stä?
 - mikä hyvää, mikä huonoa?
10. Mikä merkitys kehittämistehtävällä on ollut ?
 - miten kytkeytyi työelämään?
 - onko kehittämistehtävillänne ollut merkitystä aleen työelämään? Millaista?
 - millainen kehittämistehtävän tekoprosessi oli?
 - millaisia kehittämis ehdotuksia antaisitte jatkokoulutusta ajatellen kehittämistehtävän osalta?
11. Mikä merkitys opintomatalla oli? / Mikä merkitys harjoittelulla oli?
12. Miten kansainvälisyys näkyy koulutuksessa?
 - millaisia jatkoideoita teillä on kansainvälisyyden kehittämiseen?
13. Onko koulutuksessa huomioitu riittävästi opiskelijoiden erilainen koulutustausta ja työkokemus?
 - Mitä hyötyä tai haittaa erilaisista taustoista on ollut?
14. Millaisia kokemuksia teillä on jaetusta asiantuntijuudesta ryhmässä?
15. Mikä koulutuksessa on ollut parasta?
16. Mitä kehittämis ehdotuksia teillä on tulevaisuuden erikoistumisopinnoille?

LIITE 2(1)**Testattava kyselylomake**

Arvioi väittämiä asteikolla 1-4, **4 =erittäin paljon, 3 =paljon, 2 =vähän, 1 =ei lainkaan**

Valitse vaihtoehto (1-4), joka parhaiten kuvaa kokemustasi.

Tavoitteet	4	3	2	1
1. Erikoistumisopinnot syvensivät asiantuntemustani.	4	3	2	1
2. Yhteistyöosaamiseni kehittyi.	4	3	2	1
3. Hyödynnän koulutuksessa saamani tietoa omassa työyhteisössäni.	4	3	2	1
4. Koulutus on vaikuttanut omaan ammatilliseen kehittymiseeni.	4	3	2	1
5. Olen sisäistänyt elinikäisen oppimisen merkityksen osana itseäni ja työni kehittämistä.	4	3	2	1
6. Erikoistumisopinnot ovat lisänneet eettistä osaamistani.	4	3	2	1
7. Yhteiskunnalliset muutokset aiheuttavat haasteita terveydenhuollossa. Opinnot auttavat minua toimimaan muutoshaasteissa.	4	3	2	1

Menetelmät

8. Asiantuntijaluennot tukivat oppimistani.	4	3	2	1
9. Kehittämistehtävä tuki oppimistani.	4	3	2	1
10. Kirjalliset tehtävät tukivat oppimistani.	4	3	2	1
11. Tentti tuki oppimistani.	4	3	2	1
12. Itsereflektio tuki oppimistani.	4	3	2	1
13. Portfolion kokoaminen tuki oppimistani.	4	3	2	1

LIITE 2(2)

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot

14.	Koulutuksessa on huomioitu opiskelijoiden erilainen koulutustausta ja työkokemus.	4	3	2	1
15.	Erikoistumisopinnot lisäsivät osaamistani mielenterveyden edistäjänä.	4	3	2	1
16.	Erikoistumisopinnot lisäsivät valmiuttani vahvistaa yksilön mielenterveyttä.	4	3	2	1
17.	Erikoistumisopinnot lisäsivät kykyäni tunnistaa erilaisia mielenterveysongelmia.	4	3	2	1
18.	Sain valmiuksia/oppeja kriisin kokeneiden ihmisten kanssa työskentelyyn.	4	3	2	1
19.	Terapeuttiset työskentelytaitoni kehittyivät.	4	3	2	1
20.	Osaan hyödyntää erilaisia ryhmätyömenetelmiä potilaan/asiakkaan mielenterveyden edistämässä.	4	3	2	1
21.	Sisäistin PBL- työskentelyn merkityksen mielenterveystyössä.	4	3	2	1
22.	Sisäistin voimaantumisen merkityksen työskentelyssäni.	4	3	2	1
23.	Osaan hyödyntää dialogisuutta työssäni.	4	3	2	1
24.	Sisäistin yhteisöllisyyden merkityksen työhyvinvoinnin kannalta.	4	3	2	1
25.	Yhteistoiminnalliset taitoni potilas-/asiakastyössä kehittyivät.	4	3	2	1
26.	Ymmärrän luovuuden merkityksen työssäni.	4	3	2	1
27.	Valmiuteni kehittää alueellista mielenterveystyötä kehittyi.	4	3	2	1
28.	Koulutus lisäsi haluani osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen mielenterveyden edistämiseksi.	4	3	2	1
29.	Tietoni kansainvälisestä mielenterveyden edistämisestä lisääntyivät.	4	3	2	1
30.	Olen mielestäni saavuttanut omat tavoitteeni.	4	3	2	1
31.	Suosittelen koulutusta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.	4	3	2	1
32.	Mikä koulutuksessa on ollut parasta?				
34.	Miten haluaisit kehittää erikoistumisopintoja?				

LITE 3

Kyselyn arviointilomake

Erikoistumisopintojen palautekyselyn esitestaus 18.12.2009

Toivomme sinun vastatessasi erikoistumisopintojen palautekyselyyn arvioivan esimerkiksi seuraavia asioita:

- ohjeiden riittävyys
- selkeys
- vastattavuus
- väittämien ymmärrettävyys ja sisältö
- johdonmukaisuus
- onko jokin asia, mistä haluaisit kysyttävän? Mikä ja miksi?
- onko jokin väittäjä tarpeeton? Mikä ja miksi?

Kirjoita arviointisi alla olevaan tilaan edellä kuvatut asiat huomioiden. Toivottavaa on, että kirjaat kaikki huomiosi kyselystä. Voit käyttää väittämän numeroa esimerkkinä ja perustella, mitä ja miten haluaisit sitä muuttaa.

[illegible]

LIITE 4(1)**Viimeistelty kyselylomake****Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopintojen palautekysely**

Arvioi väittämiä asteikolla 1-4, **4=erittäin paljon/hyvin, 3=paljon/hyvin, 2=jonkin verran, 1=ei lainkaan.**

Valitse vaihtoehto (1-4), joka parhaiten kuvaa kokemustasi.

Erikoistumisopintojen tavoitteet	4	3	2	1
1.Erikoistumisopinnot syvensivät asiantuntemustani.	4	3	2	1
2. Erikoistumisopinnot lisäsivät kykyäni toimia moniammatillisessa yhteistyössä.	4	3	2	1
3. Hyödynnän koulutuksessa saamaani tietoa työyhteisössäni.	4	3	2	1
4. Osaan toimia yhteisöhoitotyön toimintaperiaatteiden mukaisesti.	4	3	2	1
5. Koulutus on vaikuttanut omaan ammatilliseen kehittymiseeni.	4	3	2	1
6. Olen sisäistänyt elinikäisen oppimisen oman asiantuntijuuteni kehittämisen lähtökohdaksi.	4	3	2	1
7. Opinnot lisäsivät kykyäni toimia yhteiskunnallisissa muutoshaasteissa.	4	3	2	1
Opetusmenetelmät				
8. Asiantuntijaluennot tukivat oppimistani.	4	3	2	1
9. Kirjalliset tehtävät tukivat oppimistani.	4	3	2	1
10. Tentti/tentit tukivat oppimistani.	4	3	2	1
11. Reflektointi tuki oppimistani.	4	3	2	1
12. Portfolion kokoaminen tuki oppimistani.	4	3	2	1
13. Kehitystehtävän tekeminen tuki oppimistani.	4	3	2	1

LIITE 4(2)**Mielenterveyden edistäminen**

14. Koulutuksessa on huomioitu opiskelijoiden erilainen koulutustausta ja työkokemus.	4	3	2	1
15. Erikoistumisopinnot lisäsivät osaamistani mielenterveyden edistäjänä.	4	3	2	1
16. Erikoistumisopinnot lisäsivät valmiuttani vahvistaa yksilön mielenterveyttä.	4	3	2	1
17. Eettinen osaamiseni lisääntyi	4	3	2	1
18. Erikoistumisopinnot lisäsivät kykyäni tunnistaa erilaisia mielenterveysongelmia.	4	3	2	1
19. Terapeuttiset työskentelytaitoni kehittyivät.	4	3	2	1
20. Osaan hyödyntää erilaisia ryhmätyömenetelmiä potilaan/asiakkaan mielenterveyden edistämässä.	4	3	2	1
21. Osaan hyödyntää dialogisuutta työssäni.	4	3	2	1
22. Sain valmiuksia kriisin kokeneiden ihmisten kanssa työskentelyyn.	4	3	2	1
23. Sisäistin yhteisöllisyyden merkityksen työssäni.	4	3	2	1
24. Yhteistoiminnalliset taitoni potilas-/asiakastyössä kehittyivät.	4	3	2	1
25. Ymmärrän luovuuden merkityksen työssäni.	4	3	2	1
26. Valmiuteni kehittää alueellista mielenterveystyötä lisääntyivät.	4	3	2	1
27. Koulutus lisäsi haluani osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen mielenterveyden edistämiseksi.	4	3	2	1
28. Tietoni kansainvälisestä mielenterveyden edistämisestä lisääntyivät.	4	3	2	1
29. Sisäistin PBL-työskentelyn merkityksen oppimiselle.	4	3	2	1
30. Ymmärsin voimaantumisen merkityksen mielenterveystyössä.	4	3	2	1
31. Olen hyödyntänyt koulutuksessa saamaani tietoa omassa työyhteisössäni.	4	3	2	1
32. Olen saavuttanut omat erikoistumisopinnoille asettamani tavoitteet.	4	3	2	1
33. Olen saanut palautetta opintojen aikana.	4	3	2	1
34. Suosittelun koulutusta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.	4	3	2	1
35. Mikä koulutuksessa on ollut parasta?				
36. Mitä haluaisit kehittää koulutuksessa?				
37. Mitä muuta haluaisit sanoa?				

LIITE 5(1)

Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot palautekyselyn vastaukset

1. Sisältö

Arvioi väittämiä asteikolla 1-4. **4= erittäin paljon, 3= paljon, 2=vähän, 1= ei lainkaan.** Valitse kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Vastaajien määrä: 13

	4	3	2	1	Yhteensä	Keskiarvo
1. Erikoistumisopinnot syvensivät asiantuntemustani.	6	6	1	0	13	3,38
2. Yhteistyöosaamiseni kehittyi.	3	7	3	0	13	3
3. Hyödynnän koulutuksessa saamaani tietoa omassa työyhteisössäni.	6	5	2	0	13	3,31
4. Koulutus on vaikuttanut omaan ammatilliseen kehittymiseeni.	8	4	1	0	13	3,54
5. Erikoistumisopinnot ovat lisänneet eettistä osaamistani.	6	6	0	1	13	3,31
6. Yhteiskunnalliset muutokset aiheuttavat haasteita terveydenhuollossa. Opinnot auttavat minua toimimaan muutoshasteissa.	1	10	2	0	13	2,92
7. Olen sisäistänyt elinikäisen oppimisen merkityksen osana itseäni ja työni kehittämistä.	9	3	1	0	13	3,62
	0	0	0	0	0	0

2. Menetelmät

Arvioi väittämiä asteikolla 1-4. **4=erittäin paljon, 3=paljon, 2=vähän, 1=ei lainkaan.** Valitse kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Vastaajien määrä: 13

	4	3	2	1	Yhteensä	Keskiarvo
8. Asiantuntijaluennot tukivat oppimistani.	3	7	3	0	13	3
9. Kirjalliset tehtävät tukivat oppimistani.	6	7	0	0	13	3,46
11. Itse reflektio tuki oppimistani.	5	7	1	0	13	3,31
13. Portfolion kokoaminen tuki oppimistani.	1	7	5	0	13	2,69
10. Tentit tukivat oppimistani.	2	10	1	0	13	3,08
12. Kehittämistehtävä tuki oppimistani.	7	5	1	0	13	3,46

LIITE 5(2)

3. Mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnot

Arvioi väittämiä asteikolla 1-4. **4=erittäin paljon, 3=paljon, 2=vähän, 1=ei lainkaan.** Valitse kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Vastaajien määrä: 13

	4	3	2	1	Yhteensä	Keskiarvo
14. Koulutuksessa on huomioitu opiskelijoiden erilainen koulutustausta ja työkokemus.	4	5	4	0	13	3
15. Opinnot lisäsivät osaamistani mielenterveyden edistäjänä.	6	6	1	0	13	3,38
16. Opinnot lisäsivät valmiuttani vahvistaa yksilön mielenterveyttä.	4	7	2	0	13	3,15
17. Opinnot lisäsivät kykyäni tunnistaa erilaisia mielenterveysongelmia.	0	7	5	1	13	2,46
18. Sain valmiuksia/oppeja kriisin kokeneiden ihmisten kanssa työskentelyyn.	2	8	3	0	13	2,92
19. Terapeuttiset työskentelytaitoni kehittyivät.	0	7	6	0	13	2,54
20. Osaan hyödyntää erilaisia ryhmätyömenetelmiä potilaan/asiakkaan mielenterveyden edistämässä.	2	5	4	2	13	2,54
21. Sisäistin PBL-työskentelyn merkityksen mielenterveystyössä.	2	7	4	0	13	2,85
22. Sisäistin voimaantumisen merkityksen työskentelyssäni.	3	7	3	0	13	3
23. Osaan hyödyntää dialogisuutta työssäni.	5	7	1	0	13	3,31
24. Sisäistin yhteisöllisyyden merkityksen työhyvin kannalta.	4	7	2	0	13	3,15
25. Yhteistoiminnalliset taitoni potilas-/asiakastyössä kehittyivät.	2	11	0	0	13	3,15
26. Ymmärrän luovuuden merkityksen työssäni.	4	9	0	0	13	3,31
27. Valmiuteni kehittää alueellista mielenterveystyötä kehittyi.	1	5	7	0	13	2,54
28. Koulutus lisäsi haluani osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen mielenterveyden edistämiseksi.	2	7	2	2	13	2,69
29. Tietoni kansainvälisestä mielenterveyden edistämisestä lisääntyivät.	1	5	6	1	13	2,46
30. Olen mielestäni saavuttanut omat tavoitteeni.	7	5	1	0	13	3,46
31. Suosittelen koulutusta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.	10	2	1	0	13	3,69

LIITE 5(3)

32. Mikä on ollut parasta mielenterveyden edistämisen erikoistumisopinnoissa?

Vastaajien määrä: 13

- PBL tehtävät ja niiden monipuolisuus eri työntekijöiden näkökannalta. Jokainen saa tehtävistä ja koulutuksesta juuri sen verran mitä jaksaa ja haluaa vastaanottaa ja antaa. Opintomatka oli erittäin mielenkiintoinen ja avartava. Ryhmämme on ollut hyvä ja toimiva. Jäi tuntuma, että jokainen sai äänensä kuuluville niin halutessaan. Opettajien erilaiset persoonat ja ajatukset tukevat opiskelua.
- Parasta on ollut PBL-tehtävät ja kehittämistehtävä. Nämä ovat opettaneet kaikista eniten. Ryhmän ohjaamiseen olisin halunnut paneutua enemmänkin, kun aloin ymmärtää ryhmän ohjaamisen taitojen tärkeyden...
- Vertaistuelliset keskustelut, ei niinkään itse opiskelullinen sisältö.
- PBL-työskentely on edesauttanut toisiimme tutustumisessa ja olemme saaneet toistemme kokemukset yhteiseen käyttöön. Myös ongelman määrittely oman mielenkiinnon mukaan on ollut hyvä; motivaatio opiskeluun säilyy. Ryhmätenteissä on oppinut enemmän kuin yksin tehdessä olisi oppinut. Monipuolisen näkemyksen lisäksi olemme oppineet toistemme kanssa toimimista, joustavuutta ja ilmaisemaan omaa mielipidettä jne.
- PBL-tehtävät ja niiden purku. Varsinkin keskustelut ja pohdinnat siitä. Kehittämistehtävän tekeminen. Väkivalta opinnot. Mahtavia luentoja ja uusintatietoa tullut.
- Ryhmätyöskentely ja yhdessä toimiminen . PBL- tehtävien haastavuus sekä kehittämistehtävä.
- PBL-työskentely ja niiden purku,ryhmäkeskustelut,opintomatka,hyvä yhteishenki ryhmässä,mukavat opettajat
- Kokonaisuus oli todella hyvä. Sain tietoa monista uusista ja erilaisista asioista.Oma prosessointi vuoden aikana. Opintomatka!!!
- Sanalle mielenterveys on tullut positiivisempi kaiku. Tajunnut oman merkityksensä mielenterveyden edistämisessä. Loppujen lopuksi ne ovat aika pieniä asioita.
- PBL-aiheet sain hyvin sidottua omaan työhöni. Opiskelijat olivat eri aloilta, joten kokemusten vaihto oli hyödyllistä. Katkaisi työn tekoa, joten oli samalla myös työssä jaksamisen tukimuoto.
- Tehtävien peilautuminen oman työni kannalta. Oman kokemuksen ja näkemyksen kehittäminen.
- Parasta oli kokonaisuus. Asiat, joita käsiteltiin sai valita omien oppimistarpeiden pohjalta. Sitä kautta nämä opinnot tukivat erityisesti ja yksilöllisesti kunkin opiskelijan omaa osaamista. Tietenkin koko opiskeluryhmän tuki opinnoissa oli tärkeää ja hienoa oli tutustua uusiin samanhenkisiin ihmisiin, kehitysmuotoihin ja innokkaisiin ihmisiin.
- PBL-työskentely auttaa menemään syvemmälle. Työelämälähtöinen kehittämistehtävä.

LIITE 5(4)

33. Miten haluaisit kehittää erikoistumisopintoja?

Vastaaajien määrä: 12

- Alkuun kaipaisin luentoja erilaisista mielenterveyden sairauksista. Kehittämistehtäviä voisi katsoa pienemmissä ryhmissä ohjausvaiheessa tai jokaiselle selkeä aikaraja. Kehittämistehtäviin selkeät kirjallisen työn raportointiohjeet. PBL - tehtävissä myös aikaraja töiden esitykseen, jotta jokaisella olisi yhtä lailla aikaa työnsä käsittelyyn. Opettajilta toivoisin hieman kommentteja töistä matkan varrella.
- Ryhmän ohjaaminen on varmaan yksi tärkeimpiä asioita joita kannattaisi olla enemmänkin.. Toisaalta ryhmän ohjaaja -kurseja on olemassa, että ei kannata hyvää koulutusta siihen uhrata.. Opiskelijan on tärkeää ymmärtää asiakkaan asiantuntijuus ja se että ihmiset oppivat vasta oman oivaltamisen kautta. Toiminnalliset menetelmätkin voisivat tällöin saada enemmän painoarvoa..
- Jäsentää ne paremmin, tehdä selkeämmän rungon, enemmän asiantuntijasisältöä. Valinnaiset pitäisi pystyä järjestämään paremmin työssäkäyville ja niissä tulisi olla enemmän mahdollisuuksia valita.
- Olisi voitu alkuun käsitellä erilaisia mielenterveyden ongelmia. Enemmän olisi voitu ottaa huomioon erilaiset koulutustaustat, esim. luennoissa paljon samaa asiaa kuin sosionomikoulutuksessa.
- Harjoittelua voisi ajatella liitettäväksi opintoihin.
- Luennoitsijoiden valinta haastavammaksi.
- kehittämistehtävä vie liian paljon aikaa opinnoista, enemmän asiantuntija luentoja, opettajien kiireisyys ja tuntien "pällekkäisyys" syksyllä ei tuntunut mukavalta opiskelun kannalta,
- Opintojen aloituksen voisi tiivistää kahteen päivään myös. Vaikea toteuttaa kolmen päivän aloitusta työssä käyvänä. Olisi hyvä jos omaa prosessointia voisi puida ryhmän kanssa enemmän.
- Ehkä teorialtietoa enemmän mielenterveysongelmista opiskelijoille, joilla ei aiemman koulutuksen kautta tietoa ole. Mielenterveystyön opiskeluihin kuuluu joissain kouluissa harjoittelu, se voisi olla hyvä tässäkin.
- PBL-työskentely oli hyvä muoto, mutta myös enemmän napakkaa teorialtietoa olisin kaivannut. Syksy puoli tuntui joten kevyeltä tiedon saannin kannalta. Kehittämistehtävän tekemiseen panostettiin mielestäni liikaa. Väliseminaaria ym oli useampia, joiden anti ei mielestäni ollut kovinkaan antoisaa.
- Asiantuntijaluennoitsijoiden valintaan voisi kiinnittää enemmän huomiota. Osa luennoitsijoista tosi hyviä ja luennot antoisia ja osa taas vähemmän kiinnostavia ja luennot mielenkiinnottomia.
- Mieleen ei tule paljoa kehittämiskohtia. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen ja opinnot ovat olleet kaiken sen ajallisen ja rahallisen panostuksen arvoinen. Olen saanut opinnoilta sen mitä hain ja vielä lisää intoa myös opiskella lisää.